

Grænsen

nr. 3 juni 2009

En gammel løve
lunter sydover

side 8

Grænseforeningens formål:

Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænseforeningens vision:

Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænseforeningens værdier:

Grænseforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig. Foreningen er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænseforeningen mener

og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligestevnelse gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænseforeningens kontor

Peder Skrams Gade 5 – Postboks 9074
1022 København K – Tlf.: 3311 3063
info@graenseforeningen.dk
www.graenseforeningen.dk

Formand

Finn Slumstrup
finn@slumstrup.dk

Generalsekretær

Knud-Erik Therkelsen
ketherkelsen@graenseforeningen.dk

Foreningskonsulent

Claus Jørn Jensen
Tlf. 2172 1335
graenseforeningen@privat.dk

Bladet GRÆNSEN

Udgives af Grænseforeningen

Ansvarshavende redaktør

Erik Lindsø
Tlf. 2178 7252
el@graenseforeningen.dk

Annoncer

Anne Mette Holstein
Tlf. 2015 3517
amh@graenseforeningen.dk

Udgivelse

Udkommer 6 gange årligt
Oplag: 22.000
Næste udgivelse: 26. august

Deadline

for annoncer og indlæg til
næste nummer: 6. august

Tryk

Jørn Thomsen A/S, Kolding

Layout

prik – www.prik.dk

Forsideillustration

Niels Poulsen

Oplysning er mindretallets fremtidssikring

Interview med undervisningsminister Bertel Haarder om hans visioner for det dansk-tyske grænseland og mindretallene.

Side 4

Europas bedst bevarede hemmelighed

Det kalder Hans Heinrich Hansen, præsident i FUEN, det faktum, at hver syvende europæer tilhører et nationalt mindretal. Reportage fra møde i Flensborg om mindretallenes vilkår.

Side 12

Tysk og dansk

“Min mor var død, og jeg holdt tale ved hendes grav. Bagefter sagde min far: “Der skal nok have været nogen til stede, der mente, at talen skulle have været holdt på tysk.” Sådan indleder Ralf Pittelkow historien om at vokse op i et tysk hjem, der blev dansk.

Side 18

Læs også

Side 8 En gammel løve lunter sydover

Side 11 Sydslesvigske ferieborn 90 år

Side 14 Nye og gamle mindretal i Europa. Kronik

Side 22 Debat

Side 25 Nye bøger

National eller nationalist?

Af Finn Slumstrup, formand

Foto: Scampix

De danske årsmøder i Sydslesvig blev afholdt i weekenden 5.-7. juni under overskriften "Nationale mindretal i Europa".

Hos os har udtrykket "nationale mindretal" for mange en positiv klang – fordi vi straks kommer til at tænke på det danske mindretal i Sydslesvig. Men man skal ikke

se sig ret meget omkring i Europa – eller ret langt tilbage i vor egen grænsehistorie – før udtrykket får en anderledes tvetydig eller truende klang.

Hvis ikke man virkelig til bunds har forstået sin egen kultur og hviler i den, så man kan åbne sig mod andre, sker der nemt det modsatte. Der lukkes af. Det nationale bliver til nationalisme.

Det nationale er et begreb, som rummer uhyre kræfter. Ingen har beskrevet det stærkere end den norske forfatter Hans E. Kinck, som engang fastslog: "Jeg forsvare ikke *det nationale*. Det vil svare til at forsvare det erotiske. Det *er*. Det er en realitet, som ingen ungdommelig teori kan ændre noget ved, endsige kvæle. Det er uudsletteligt".

Kinck levede fra 1865 til 1926, og siden hans tid har verden oplevet talrige eksempler på, hvor livsfarligt det er, når *det nationale* kommer ud af kontrol. Og vi har oplevet mange forsøg på ved "ungdommelig teori" at hævde, at *det nationale*es æra er forbi.

Men *det nationale* *er* stadigvæk. Derfor er det af største betydning at arbejde på at forhindre det i at komme ud af kontrol. Eller rettere: Hvordan forhindrer man *det nationale* i at udarte til *nationalisme*?

Der er næppe nogen herhjemme, der med større indsigt har arbejdet

med dette spørgsmål, end forfatteren Jørgen Bukdahl. Han var i sin ungdom mere end almindeligt optaget af den 30 år ældre Kincks arbejde, og fandt dér et levende materiale, han byggede selvstændigt videre på.

Bukdahl nåede frem til, at forudsætningen for et sandt internationalt samarbejde lå i, at folkeslagene fandt vejen *fra* det lokale *gennem* *det nationale* *til* det universale, som han sagde.

Det nationale er med andre ord en forudsætning for, at et folk kan engagere sig internationalt. *Den nationale forankring* er altså ikke blot vigtig. En virkelig forankring i egen kultur og eget sindelag er simpelthen en nødvendighed, for at man kan indgå ligeværdigt i et internationalt samarbejde. Det nationale er i denne vision *et vækstvilkår* for at komme videre. For Danmarks vedkommende til et nordisk samarbejde. Derfra til et bredere europæisk samarbejde, og derfra igen til et universelt eller globalt samarbejde.

Hvis ikke man virkelig til bunds har forstået sin egen kultur og hviler i den, så man kan åbne sig mod andre, sker der nemt det modsatte. Der lukkes af. Det nationale bliver til nationalisme.

Eller som Jørgen Bukdahl formulerede det i en kronik i Jyllands-Posten i 1944: "Nationalisme er netop ufuldbyrdet nationalfølelse. Nationalistisk

bliver en nation, der ikke har fået fodfæste i egen kultur; ikke har gennemlevet den sådan, at gennemlevetheden har frigjort den. Derfor vil den ofte bekræftes i sin værdighed ved at underkue andre. Nationalismen, chauvinismen låner – ofte blind – ekstase netop af den energi, der ikke blev brugt til at finde fodfæste i egne forudsætninger. Dyrk det særegne i dig selv og det almene, som du vil, vil få fylde og kontur".

Grænseforeningen er sat i verden for at styrke danskheden. Men danskheden er ikke et mål i sig selv. Vi er ikke nationalister.

Danskheden er derimod en forudsætning for, at vi kan udvikle Danmark i overensstemmelse med vor egenart og åbne os mod omverdenen for at bidrage til den internationale koncert, hvor også et folk på blot 5.5 millioner mennesker har en stemme at spille.

Grænseforeningen er blevet bebrejdet, at den roder begreberne sammen, når foreningen mener, at mindretalserfaringer fra grænselandet kan anvendes i kulturmødet med de nye mindretal i Danmark. En af de harske kritikere er Søren Krarup, som kommer til orde i næste nummer af GRÆNSEN. I dette nummer forsøger vi i to artikler at klargøre forskellen på gamle, nationale mindretal og nye etniske, immigrationsmindretal.

el

Oplysning er mindretallets

Sydslesvig og det danske mindretal kom på den politiske dagsorden, da Rigsrevisionen i februar afslørede slinger i valsen med forvaltningen af det danske tilskud. Undervisningsminister Bertel Haarder er den ansvarlige minister. Han er født i grænselandet, og områdets historie og udvikling har altid optaget ham. GRÆNSEN har besøgt Bertel Haarder for at høre om hans visioner for grænselandet og det danske mindretal.

Af Erik Lindsø • Foto: Scanpix

Det flernationale er en rigdom

“Grænselandet er min hjemstavn, det er mit bagland”.

Bertel Haarder starter ud, allerede inden vi får os sat. Han er født og opvokset på Rønshoved Højskole, hvor hans far var forstander og levende optaget af Sønderjylland og forholdet til dét Sydslesvig, man kunne se over til fra højskolen og barndomshjemmets naturskønne placering ved Flensborg Fjord.

“Derfor har det altid været vigtigt for mig, at vi befæster grænselandet”, fortsætter han.

“Befæster”, gentager jeg spørgende, mens vi sætter os, og jeg får diktafonen startet.

“Lad mig forklare det på den måde, at jeg er varm tilhænger af rigsfællesskabet med Grønland og Færøerne. Rigsfællesskabet har nogle værdifulde historiske rødder, og det gør Danmark til noget andet og mere, end det ville være, hvis det kun var de flade bakker hernede, som udgjorde landet. På samme måde med Sydslesvig. Jeg synes, at det flernationale grænseland er med til at løfte både Danmark og Tyskland. Sådan ser jo også tyskerne på det”.

Nogle påstår, at tyskerne bedre ser fordelene ved det dobbeltkulturelle...

“Ja, og tyskerne har været forud for os. De så for årtier siden den nationale mangfoldighed i grænselandet som en rigdom. Det er først de allerseneste år, danskerne er begyndt at betragte det som en rigdom. Men efter jeg for nylig var dernede sammen med kron-

prinseparret (6. maj, red.), og i den forbindelse talte med forskellige mindretalsrepræsentanter, er jeg blevet overbevist om, at man nu mener det, når man siger, at det flernationale er en rigdom”.

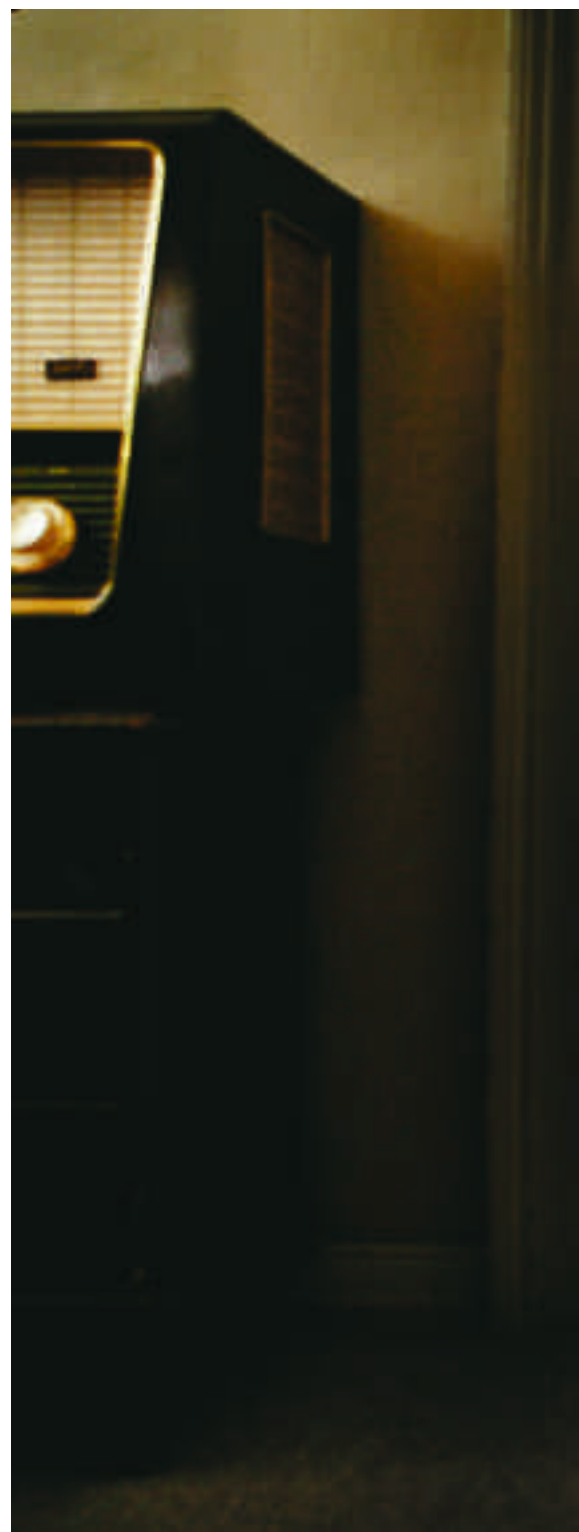
Kan du konkretisere den rigdom?

“Rigdommen ligger først og fremmest i det flersproglige, hvor det at kunne tysk ligeså godt som dansk, åbner for den tyske kultur – som vel at mærke er den kultur, der har haft allermost indflydelse på dansk kultur. Eleverne på A.P. Møller Skolen og Duborg-Skolen får – som eleverne på alle de danske skoler i Sydslesvig – en rigdom med sig på det flersproglige og det flerkulturelle område. Det samme gør eleverne i de tyske skoler i Sønderjylland. Det var mit livs dumhed, at jeg ikke valgte Duborg-Skolen frem for Sønderborg Statsskole!”

Sydslesvig år 2030

Hvis vi forestiller os år 2030, hvordan forestiller du dig så, at denne rigdom har udviklet sig?

“Kulturmødet over grænsen blomstrer. I 2030 vil det være sådan, at der også er mange danske elever nordfra, der søger de danske skoler syd for grænsen, fordi de vil være tosprogede. Ligesom der vil være endnu flere tyskere, der vil gå på de tosprogede danske skoler. Dansk vil vinde frem syd for grænsen, og tysk vil vinde frem nord for grænsen. Der er flere, der vil være tosprogede, og det kan jeg kun se noget godt ved”.

fremtidssikring

Så det er en udvikling i den rigtige retning, som det er nu, at mindst 60 procent af dem, der går på de danske skoler, kommer fra tysktalende hjem?

“Ja, det er en god udvikling. I de danske skoler taler de fleste derhjemme tysk, og de taler også tysk i skolegården, men de får en god indføring i dansk kultur og bliver fortrolige med dansk kultur. Men naturligvis skal en af forældrene være medlemmer af det

tysk. Det er i den retning, udviklingen vil gå. Det er da fint”.

Grænselandet skal omdøbes til Slesvig

Hvilken rolle spiller det danske mindretal i denne udvikling?

“Jeg ser det danske mindretal som en forpost i det kulturelle ekspansionsarbejde, hvor de vil være helt befriet for det sekteriske, som nogle gerne har villet forbinde med en sådan national bevægelse – iklædt åndelige, danske folkedragter. Det er fortid. I fremtiden vil det være moderne, det vil være in, at have forbindelse til begge kulturer og begge sprog”.

Nogle unge sydslesvigere, der er blevet voksne efter grænsen blev ophævet, begynder at snakke om sig selv som sydslesvigere. En sydslesviger er én, der både kan være dansk og tysk, som kan begge sprog og forholder sig til begge kulturer. Hvordan lyder det i dine øre?

“Det er jo en gammel debat. På tysk hedder det Zweiströmigkeit, og det har jeg aldrig rigtig troet på, for til en kultur og til et sprog skal der høre medier – der skal være rum, hvor man dyrker sproget og kulturen. Jeg tror, at Slesvig/Sønderjylland er for lille et rum til, at der kan opbygges en selvstændig sydslesvigsk kulturel identitet. Jeg kan kun se det som en blandet dansk-tysk identitet”.

Er det ikke blot fordi, du er ved at blive for gammel?

“Jeg kan godt se, det er en interessant tanke, hvis en ny generation begynder at identificere sig selv som slesvigere. Og jeg kan følge dem så langt, at jeg selv synes, det var fjollet, at den grænseoverskridende region ikke bare kom til at hedde Slesvig. Hvad er der i vejen med begrebet Slesvig? I hele den danske litteratur hedder området fra Kongeåen til Ejderen Slesvig. Men nu kom det til at hedde Schleswig-Sønderjylland. Tåbeligt. For derved afgav vi navnet Slesvig til den tyske side. Vi skulle have insisteret på, at fra gammel tid har det været Slesvig, som var den danske del af Slesvig-Holsten. Sådan er der nogle, som kan dumme sig ud over alle grænser. Kunne jeg bestemme, skulle grænselandet fremover hedde Slesvig. Jeg er altså

med på begrebet Slesvig, men jeg tvivler bare på, at der vil opstå en slesvigsk identitet. Men en udvikling, der går den vej, kan jeg se noget spændende ved, og den har min fulde velvilje. Men jeg tror, at vi i lang tid endnu i området vil have en opdeling i dansk og tysk”.

Sydslesvig skal orientere sig mere mod Danmark

Nogle er – modsat dig – bekymrede for udviklingen i Sydslesvig – at danskheden i området er truet...

“Jeg forstår ikke den bekymring. Dansk er jo på fremmarch i Sydslesvig – i forbløffende grad – for eksempel sammenlignet med, da jeg var barn i Sønderjylland. Det danske mindretal har været i så stor fremmarch, at der er kommet mange med, som ikke har fået dansk ind med modermælken. Det er da glædeligt. Det præger selvfølgelig sproget i skolegården og på legepladsen. Det er naturligt. Men det kan ikke give mig anledning til bekymringer”.

Hvad kan så bekymre dig?

“Jeg kan ikke sige, der er noget, der bekymrer mig. Men det er vigtigt, at de danske skoler i Sydslesvig følger med i, hvad der sker i Danmark og inddrager det i undervisningen. Samtidig med, at de selvfølgelig tager hånd om det danske sprog. Jeg vil have lov til at sige til dem, der går på de danske skoler, at ”I bør følge mere med i det danske, og I bør tale mere dansk, end I gør. Til gengæld for den halve milliard, vi giver, er I også forpligtede til at bruge det sprog, I lærer på vore skoler”. På den måde må mindretallet acceptere, at vi forventer noget af dem. Men jeg vil ikke have gårdvagten til at sige ’fy’ til elever, der taler tysk. Og jeg vil ikke sige nej til børn, fordi de kommer fra tysksprogede hjem”.

For dig er der ikke noget problem i, at et stigende antal fra tysktalende hjem sender deres børn i danske skoler?

“Jeg vil ikke forhindre dem i det, og jeg vil ikke sige, at vi ikke vil støtte tyske elever, der gerne vil gå i danske skoler. Men det er fornuftigt at forlange, at en af forældrene er medlem af mindretallet og taler dansk eller går til danskundervisning. Og de har en moralsk forpligtelse til at bruge dansk og bruge det, de har lært i skolen. Vi skal hele tiden presse på for at få flere til at tale dansk. Det danske, der tales i Sydslesvig, tales jo med den mest vidunderlige

Jeg synes, at både mindretallet og Grænseforeningen skal satse på to ting: Oplysning i grænselandet og oplysning om grænselandet. Hermed siger jeg også, at det vil være god idé, hvis mindretallet blev mere nordrettet i noget af dets arbejde.

danske mindretal, og én af dem skal tale dansk eller gå til danskundervisning.

Det, der hermed sker, kan man kalde en form for dansk kulturel ekspansion syd for grænsen. Det er i alle henseender en fin udvikling”.

Er det noget nyt?

“Ja. Det har ikke altid været sådan. Da jeg var barn, kunne man ikke blive ekspederet på dansk i Flensborgs forretninger. Nu kan man blive ekspederet på dansk helt ned til Ejderen. Tyskere går jo på aftenskole for at lære dansk i hidtil uset omfang. Interessen er så stor for at lære dansk, at man ikke har lærere nok til det. En af dem, der har gået til dansk, er bypræsidenten i Flensborg, Hans Martin Laturnus, som for tre år siden til årsmøderne talte på dansk. Det er et godt symbol på de nye tider”.

Hvad er årsagen til, at dansk sprog og kultur på den måde er i fremdrift i Sydslesvig?

“Det skyldes afgjort, at Danmark siden krigen har udført en kulturel ekspansion syd for grænsen, og med tyskernes store velvilje, for de har set det som en rigdom. Og derfor skulle vi jo være nogle skarn, hvis vi ikke også så det som en rigdom, at Tønder Gymnasium nu arbejder med et superniveau i

dialekt. Det er en af de smukkeste dialekter og en berigelse af det danske sprog. Det er et smukt dansk og et meget tydeligt dansk. Jeg har altid kaldt dialekten sydslesvigsk”.

Kan man være dansksindet uden at være god til dansk?

“Det kan man selvfølgelig godt, for det er der nogle, der er. Sådan har det altid været. Det gjaldt jo også mange af skibsværftsarbejderne i Kobbemølle. Og friserne er med i den danske bevægelse på trods af, at mange af dem ikke taler dansk. Her gælder Grundtvigs ord: Til et folk de alle høre, som sig regne selv dertil”.

Men han følger jo til “har for modersmålet øre”...

Ja, og de får jo netop øre for dansk i skolen. Det er for Grundtvig ikke noget krav, at de skal kunne tale det, men børnene skal have øre for det. Det er en fin balance, Grundtvig der giver”.

Dansk radio og TV til hele Sydslesvig

Hvilken rolle spiller medierne i fremtidens Sydslesvig? Jeg tænker på, at det i mange år har været svært at få en medieaftale, hvor det sikres, at man kan modtage dansk radio og TV i Sydslesvig, og at danske programmer med digitaliseringen står i fare for helt at forsvinde.

“Radio og TV er en så vital del af moderne sprog- og kulturformidling, at jeg spørger mig selv, hvad det er for en sløvhed, der gør, at det problem aldrig er blevet løst. Når man kan tage tysk tv helt op til Kongeåen, hvorfor kan man så ikke tage de danske helt ned til Ejderen? Lige meget om det er ophavsret, manglende investeringer, eller fordi vi ofte skifter kulturministre, så er det for mig fuldstændig ubegribeligt, at dette problem, som jeg husker fra min barndom, hvor man ikke en gang nord for Flensborg kunne høre de danske stationer, fordi de tyske brølede ind over, endnu ikke er løst”.

Vil du gøre noget ved det?

“Jeg har allerede sat det på dagsordenen til mit næste møde med kulturministeren. Det er af afgørende betydning for udviklingen af dansk sprog og kultur i Sydslesvig, at man sikres mulighed for at modtage dansk radio og TV”.

Forhindringer

Er der nogle hindringer for den udvikling, du gerne ser i Sydslesvig?

“Jeg har bemærket, at nogle siger, at de sydslesvigske organisationer er for stivnede og står i vejen for en progressiv udvikling. Jeg vil hverken be- eller afkræfte det. Men jeg synes, det er nyttigt, at der er repræsentanter for mindretallet, som hele tiden spørger: Kan vi få mere ud af den her halve milliard? Ligesom jeg synes, det er godt, at Grænseforeningen siger, at mindretallet skal blive bedre til at bruge sine erfaringer, gøre opmærksomme på sig selv i Danmark, være udviklingsorienterede og så videre. Det er bedre, end at jeg siger det. Så jeg er glad for, at Grænseforeningen siger det”.

Hvorfor vil du ikke blande dig?

“Jeg er tilbageholdende med som minister med den økonomiske magt, jeg sidder inde med, at stille krav og give gode råd til mindretallet. Jeg synes, at det er godt at Grænseforeningen og andre rejser spørgsmål og kommer med udfordringer til mindretallet, men jeg vil helst ikke selv gå ind og være statholder over det danske mindretal i Sydslesvig”.

Men visse forandringer er nødvendige, siger du vel mellem linjerne?

“Jeg synes, det er vigtigt, at mindretallet lytter til de signaler, Grænseforeningen og andre sender. Men i sidste ende kan ingen andre end mindretallet selv bløde op på det noget stivnede organisationsliv. Jeg vil i hvert fald ikke lægge navn til en lovgivning om de danske tilskud, som på nogen måde blander sig i, hvordan sydslesvigerne skal organisere sig”.

Oplysning er opgaven

Der kommer en generation nu, som ikke har den samme veneration for Sydslesvig og grænselandet som tidligere. Kan det ikke gå ud over dansk opbakning?

“Jo, og derfor bliver oplysning om Sydslesvig af vital betydning for mindretallets fremtid. Man skal afgjort blive bedre til at markedsføre sig i Danmark – for eksempel turistmæssigt. Turisme er en god måde bredt at nå det danske folk. Sydslesvig er et alt for overset, fabelagtigt turistmål, som indenfor et ganske lille område har en enestående, varieret natur, og området er spækket med historie. Der er ikke det, som Sydslesvig ikke

har, og det skal man blive meget bedre til at markedsføre”.

Nogle siger, at vi står foran en ny historisk bevidsthed...

“Vi står midt i den. Og det skal man i grænselandet være opmærksom på, for den historiske interesse vil tage til de kommende år. Det er jo ikke børnene, der ikke vil høre historie. Og det glæder mig derfor, at både slaget på Dybbøl og Genforeningen er kommet med i den danske historiekanon. Men vi skal passe på ikke at gøre formidlingen af historien til en mindretalssag. De skal leve deres hverdag på dansk. Mange i mindretallet har jo også en anden historie, fordi de er kommet fra Østpreussen, Kaliningrad og som efterkrigstidens flygtninge mange steder fra. Grænselandshistorien er nøjagtig lige så vigtig for os andre, og der ligger en stor opgave i at videregive den ind i nutid og fremtid”.

I sidste ende kan ingen andre end mindretallet selv bløde op på det noget stivnede organisationsliv.

Er oplysning det vigtigste område at satse på i den udvikling, du gerne ser for Sydslesvig?

“Afgjort. Jeg synes, at både mindretallet og Grænseforeningen skal satse på to ting: Oplysning i grænselandet og oplysning om grænselandet. Hermed siger jeg også, at det vil være god idé, hvis mindretallet blev mere nordrettet i noget af dets arbejde”.

Hvorfor?

“Det bliver en kamp at sørge for, at danske borgere og en ny generation – også af folketingsmedlemmer – ved noget om og forstår det danske arbejde i Sydslesvig. Det er en kamp, sydslesvigerne må tage del i. De sætter selv grænsen for, hvad de vil være med til, men det kan kun være i det danske mindretals interesse, at der er flere nord for grænsen, der ved, at de eksisterer, og kender til den merværdi, de har at byde ind med. På den måde er de selv med til at sikre, at der fortsat er et flertal i folketinget, som støtter bevillingerne til Sydslesvig”.

Istedløven har i 60 år siddet i København. Selvom den kommer til Flensborg, kommer den ikke hjem, for symboler har ikke noget hjem.

Det hænder, at symboler ikke kan få lov at være i fred og bliver part i uenigheder og kontroverser. Derfor kan symboler få det med at komme ud på rejser. Således skal en løve i Købehavn nu til at indstille GPS'en for at finde Flensborg.

Det er ikke altid nemt at være symbol på noget

En gang, da Haderslev var tysk, stod tyske kejser Wilhelm og knejsede på byens torv. Så blev byen dansk, og kejseren blev hevet ned fra sin piedestal og smidt i havnen. Siden blev han hevet op igen, men gemt på et loft, siden placeret i en aflåst skammekrog på museet. Nu står han lidt beskedent, og nok så anderledes for en kejser, og hilser på museets gæster i cafégården.

Den store Nydambåd blev udgravet i Nydam Mose ved Sønderborg, alt mens Sønderjylland gik tabt i 1864. Danskerne gemte den af vejen i kasser og fik den smuglet til Korsør, men preusseren ville have den som symbol på sejren, og så kom den på rejse, først til Kiel og siden til Gottorp, hvor den nok så nydeligt gik i dok og kan ses i dag.

Men i mange år var der danskere, der ville have båden hjem, og da det ikke kunne lade sig gøre, oprettede de et Nydamselskab, som så i det mindste kunne prøve at finde "so ein ding" til i mosen. Det lykkedes ikke, men for et par år siden kom båden på besøg på Nationalmuseet i København, og selskabets agtværdige mænd stod ved grænsen og ønskede den velkommen hjem – på besøg.

En gang stod kansler Bismarck i 7 meter høj magt og vælde i et 45 meter højt granit-tårn, som symbol på tyskheden, og nød udsigten fra Knivsbjerg, det højeste punkt i Sønderjylland. Så nærmede genforeningen sig, og Bismarck smuttede sydover, først til

Askebjerg i Sydslesvig, siden til Hytten Berge, hvor han i dag står lidt hengemt og beskedent for en kansler af hans format. Hans granithus på Knivsbjerg sprængte danske modstandsfolk i luften i august 1945 som symbol på danskhedens magtovertagelse.

Det er ikke altid nemt at være symbol på noget.

Løven de kaldte Isted

I 1862 placerede danskerne en ret stor løve på Flensborg kirkegård. Egentlig skulle den sidde og passe på massegraven og Mindehøjen med de mange faldne danske soldater fra Treårskrigen. Men de fleste ville hellere se

En gammel løve lunter sydover

Af Erik Lindsø • illustration: Niels Poulsen • Foto: Scanpix

den knejse med hovedet og være sejrstolt over tyskerens nederlag, end se den som gravvagt.

Men enten den nu var symbol på sejren over tysken eller mindet om dansken, der faldt, så havde den knap nok fundet sin plads, før der var krig igen, og denne gang vandt tysken, og så pillede de løven ned som krigsbytte og tog den med på en blokvogn til Berlin. Her stod den indtil 1945, hvor tyskerne havde tabt, og så kom den som krigsbytte til København. Her har den nu stået i mere end 60 år.

Den står på Søren Kierkegaards Plads! Foran Tøjhusmuseet ved siden af Det kongelige Bibliotek og Diamanten med udsigt over havnen til Christianshavn – og Christiania. Som den aldrende hanløve, den er, sidder den med sine godmodige irgrønne øjne og skuer derover, eller den kigger ned på metropolens mennesker, der fortravlet haster forbi – og den ligner en løve så ufarlig, at man tænker, den giver pote, hvis man klør den i manken.

Der har været nok af forslag om at flytte den. Sådan er det med symboler, de har ikke godt af at sidde for længe. Selvfølgelig er Flensborg bragt i forslag mange gange, men først nu, hvor forslaget kommer fra tyskerne,

lader den mulighed sig praktisere. Men i mangel af Flensborg har man gennem årene foreslået Fredericia, Kastellet, Skamlingsbanken, Sønderborg Slot og et dusin steder yderligere. Ja sågar Istedgade, har været foreslået – som et godt sted for en gamle hanløve!

Alt imens er løven blot blevet siddende, og har ladet menneskene om at brøle, og til sidst troede vel både løven og menneskene, at det sidste brøl havde lydt. Men sådan lukker man ikke munden på et symbol

Løven skal på rejse igen.

Symbolsk sidder den allerede på regeringens bord i København og på byrådsbordet i Flensborg, og ministre her og byrådsmedlemmer der udtaler lovord om hinanden og om løven.

Den gamle løve skal til at lette bagdelen og op

på alle fire og på pensionistrejse til Flensborg. Den får god tid til at pakke tasken og få manken friseret. Velinformerede kilder nævner, at den passende kan hilses velkommen i Flensborg i 2012, den 25. juli, på 150 årsdagen for dens første ankomst til byen. Ganske vel. Man skal ikke haste med en gammel hanløve. Den får lov til at lunte derned i sit eget tempo.

Menneskene siger, at løven skal hjem. Om løven også har det sådan, det er lige det.

Med symboler er der fri tolkning

Museumsinspektør Inge Adriansen fra Museet på Sønderborg Slot er ekspert i nationale mindesmærker og symboler. GRÆNSEN ringede til hende om løven.

“Man kan ikke sige, at der er noget sted, der er ’den rette placering’ for Istedløven. Den blev rejst i Flensborg, men den stod der kun i lidt over halvandet år, hvorimod den har stået mere end 60 år i København”, forklarer Inge Adriansen på spørgsmålet, om det nu også er rigtigt at tage løven med ud på endnu en rejse.

“Problemet med symboler er, at der ikke gives nogen facitliste til fortolkningen. Vekslede tider har forskellige symbolopfattelser”, siger Inge Adriansen og forklarer om, hvad løven symboliserede, da den i 1862 blev afsløret i Flensborg:

“Datidens danske fortolkning var, at løven både var gravmæle og sejrsmemorial. Men ingen tvivl om, at den først og fremmest blev set som monument over den danske sejr i Treårskrigen. Det ses bl.a. ved, at det sted på kirkegården, hvor den opstilles, efterfølgende tilskødes krigsministeriet – ikke kulturministeriet, hvilket havde været naturligt, hvis

Som den aldrende hanløve, den er, sidder den med sine godmodige irgrønne øjne og betragter metropolens mennesker, der fortravlet haster forbi, og den ligner en løve så ufarlig, at man tænker, den giver pote, hvis man klør den i manken.

man så den som minde over de mange faldne danske soldater”. Inge Adriansen uddyber ved at henvise til den nationale politiker og teolog H.N. Clausens tale ved afsløringen i 1862, hvor han siger, at løven er “et ædelt sejrsmemorial ved den sidste af vore heltegrave” og kalder den et symbol på “det årvågne, uforfærdede og udholdende mandemod”.

På spørgsmålet om, hvad Istedløven gennem tiden har været symbol på for danskerne, svarer Adriansen:

“For tre generationer af danskere var den symbol på tysk overgreb, fordi den var blevet revet ned fra soklen i februar 1864. Og da den senere blev ført til Berlin som tysk krigs-

dag, siger Inge Adriansen: “For det fleste allerfleste danskere i dag er Istedløven ikke andet end en kunstnerisk udsmykning i København og et fortidslevn, og den brede offentlighed vil ikke levne dens flytning andet end et skuldertræk og et smil på læben”.

I danske aviser er det blevet fremhævet, at det er et dansk ønske, som tyskerne nu imødekommer. Men Inge Adriansen gør opmærksom på, at det ligeså meget er et tysk ønske, og flytningen for dem giver løven ny symbolværdi:

“I 1992 – kort efter Tysklands genforening – skrev flensborgeren Arthur Thomsen, der var formand for foreningen Grenzfriedensbund, en artikel i tidsskriftet Grenzfriedensheft, hvor han

fremsatte ønsket om at få Istedløven tilbage til Flensborg, som et signal det nye forenede Tyskland skulle sende til sine naboer om tysk villighed til at udsone fortidens fejltagelser”, forklarer Adriansen.

Fra dansk side har man forklaret flytningen med, at den er et symbol på den gensidige respekt, den fredelige sameksistens og det grænseoverskridende samarbejde, der i dag er mellem Danmark og Tyskland. Denne symbolværdi anerkendes også af Inge Adriansen, men hun gør samtidig opmærksom på, at man ikke må overse Istedløvens særlige betydning for det danske mindretal:

“For det danske mindretal vil flytningen af Istedløven være et markant vidnesbyrd om, at Sydslesvig har været dansk, og den vil komme tilbage som et symbol på, at Flensborg by og landsdelen har dansk fortid”.

Der er endnu ikke taget stilling til, hvor løven skal placeres, når den kommer til Flensborg. Det mener Inge Adriansen er betænkeligt:

“Hvor Istedløven står i dag, er alle tænder trukket ud af den. Men når den skal til Flensborg, kan der nemt opstå uensigtsmæssige diskussioner om dens placering. Skal den stå

på sin gamle plads eller udenfor kirkegården? Det er der ikke taget stilling til”, pointerer Adriansen, der forudser en debat om placeringen.

Hun gør opmærksom på, at da Istedløven i 1862 blev rejst, nedlagde man fra dansk side slesvig-holstenske gravsteder for at få plads til den, og det var en torn i øjet på mange i datiden, at man på den måde forstyrrede gravfreden.

“Man skal være meget påpasselig med, at man ikke sætter følelser i kog ved en genplacering på det oprindelige sted på kirkegården. En kirkegård er et meget følsomt sted at røre ved”, siger Inge Adriansen.

Som symbolforsker er hun i øvrigt spændt på, hvilke symboler tyskerne måske til gengæld kunne ønske genopsat i Nordslesvig.

“I konkurrencen om at fjerne modpartens symboler fører Danmark nemlig med 4-1 over Tyskland”, slutter Inge Adriansen.

ISTEDLØVEN

Monumentet er udført i bronze af billedhuggeren H. V. Bissen (1798-1868) til minde om slaget ved Isted 25. juli 1850, som afsluttede Treårskrigen mellem Danmark og Tyskland.

Istedløven blev opsat på Flensborg Kirkegård 25. juli 1862.

Et par år senere under Anden Slesvigske Krig i 1864 fjernes løven, og den dukker igen op i 1868, hvor den opsættes som sejrstrofæ ved Berlins Tøjhus. Her står den de næste ti år, hvorefter den flyttes til en nyopført kaserne i bydelen Lichterfelde i Berlin.

I 1945 opdager Politikens korrespondent i Berlin, Henrik V. Ringsted (1907-83), ved en tilfældighed løven, og med hjælp fra amerikanske tropper transporteres Istedløven til København og opstilles bag Tøjhusmuseet.

Istedløven står i dag på Søren Kierkegaards Plads, og hvert år den 25. juli kl. 10.00 afholdes en mindehøjtidelighed ved monumentet.

I konkurrencen om at fjerne modpartens symboler fører Danmark med 4-1 over Tyskland.

(Inge Adriansen).

bytte, fik den tilmed et skær af martyrium. Der blev lavet talrige kopier i forholdet 1:16 af Istedløven, som var en populær figur i mange danske hjem, hvor den ofte stod ved siden af den tapre landssoldat”.

På spørgsmålet om dens symbolværdi i

Sydslesvigske ferieborn 90 år

I år er det 90 år siden, at sydslesvigske børn begyndte at holde sommerferie hos familier i Danmark. Ca. 500 feriefamilier åbner deres hjem hvert år, og der kommer stadig nye til.

11-årige Nadine Volger fra Flensborg er begejstret for sin "plejefamilie", som hun kalder sin langelandske værtsfamilie.

Af Rita Jakobsen

I særtog og med sedler i en snor om halsen har sydslesvigske skolebørn siden 1919 hver sommer valfartet til Danmark. De fleste danskere husker helt sikkert en nabo eller noget familie, som lagde hus til de små feriegæster fra det danske mindretal i Sydslesvig.

Trods årtiers medvind er ordningen ved at bevæge sig ind i en farezone. En nedgang i antallet af både ferieborn og pladser på cirka 20 % de seneste ni år taler for sig selv.

Livslange venskaber

Ulla Bay, som er formand for Komiteen for Sydslesvigske Børns Ferierejser, har været feriebarnsmor i mange år.

"Kontakten med børnene og deres familier giver så meget. Det gør en stor forskel for mange af børnene at komme på sommerferie og få sjove og gode oplevelser. Det er en lykke at være med til at give børnene den mulighed", fortæller hun. "Mange danskere tror, feriebornene har den helt samme kultur som os, fordi de kommer fra det danske mindretal, men sådan er det altså ikke helt", forklarer hun. "At få indsigt i hinandens kulturelle forhold er en berigelse, og har man selv børn, får de jo oveni en god legekammerat".

Ifølge Ulla Bay er det et kendt faktum, at mange værtsfamilier og ferieborn knytter venskaber, der holder i generationer.

Bedre til dansk

11-årige Nadine Volger fra Flensborg er begejstret for sin "plejefamilie", som hun kalder sin langelandske værtsfamilie. Så meget, at hun allerede har været der to gange nu. "Jeg lærer meget om Danmark og har lært familien godt at kende", siger hun.

Hun var kun syv år, da hun første gang tog turen til Danmark. "Da jeg skulle hjem igen efter to uger, ville jeg kun snakke dansk", fortæller Nadine kvikt. Men sådan var det ikke, da hun to uger for inden ankom hos Jan og Kirsten på Langeland.

"Hvert andet ord var tysk", fniser Nadine og spiller med de glade øjne.

På "opfedning" i Danmark

Den nu 90-årige ordning var oprindeligt en social opgave til gavn for sydslesvigske børnefamilier. I mellem- og efterkrigsårene levede mange i svære kår. Og danskernes trang til at hjælpe "det gamle land" var stor. I løbet af det dengang seks uger lange ferieophold blev børnene fodret med såvel solid dansk kost som dansk kultur. I takt med stigende velstand på begge sider af grænsen de sidste fyrre år, har opholdene dog taget et mere pædagogisk og kulturelt sigte, hvor børnene får indblik i danske familiers dagligdag og samtidig forbedrer deres danske sprogkunderskaber. Ferietilbuddet i dag er på to eller fire uger. Ændrede familiestrukturer og den generelle samfundsudvikling de sidste årtier stiller dog ferieordningen over for store udfordringer.

Familier i forandring

"At have et ferieborn boende fra to til fire uger er ikke muligt på samme måde i dag som tidligere", forklarer Birgitte Tychsen som er leder af Feriekontoret i Flensborg. "I de fleste familier arbejder begge forældre, og de prioriterer selvfølgelig de familiære behov højt, når det gælder deres egen sommerferie. Selvom lokalkomiteerne gør et kæmpe stort stykke arbejde for at skaffe værtsfamilier, slår det ikke til", erkender hun. "Måske finanskrisen bevirker, at flere danskere sparer den dyre charterferie og vælger at få et ferieborn i stedet", slutter Birgitte Tychsen spøgefuldt.

Lokalkomiteerne i arbejdstøjet

"Plakater, brochurer, artikler og netværk. Alt hvad vi kan komme i tanker om. Strategien skal kridtes op", forklarer Ulla Bay. Der skal handles, hvis ordningen skal overleve.

"I år har vi et pilotprojekt på Fyn, som gerne skulle give cirka 50 nye værtsfamilier. Ideen er at tilbyde et ugeophold mod nor-

malt 2-4 uger. Vi håber, at flere værtsfamilier vil melde sig, hvis de kun skal have besøg i en uge", forklarer Ulla Bay og fortsætter: "Godt nok er en uge ikke meget, hvis man skal lære hinanden at kende, men den kan være en udmærket forsmag, som kan give familien lyst til at blive værtsfamilie i to uger næste år".

Børn lærer om kulturforskelle

Ulla Bay synes, at et sydslesvigsk ferieborn også er en enestående mulighed for at lære om det moderne kulturmøde.

"Danske feriefamilier, som huser et barn fra Sydslesvig, får en enestående mulighed for at udvide deres børns horisont og give dem en levende kulturel oplevelse. De får en legekammerat, der taler både dansk og tysk, da de kommer fra et flerkulturelt samfund. Børnene er dermed levende fortællinger om, at Sydslesvig indtil 1864 hørte til det danske rige", slutter Ulla Bay.

Traditionen med sydslesvigske ferieborn i Danmark startede i 1918. Dengang kom mange af de tusindvis af børn sejlen fra Flensborg med det gode træskib Ægir. Rejse over land var langt mere besværlig end i dag, hvor de i samlet flok rejser med DSB fra Padborg.

De ca. 500 sydslesvigske ferieborn i alderen 6 år og opefter tager af sted i juli i en periode på enten to eller fire uger, alt efter aftale med de danske feriefamilier. Afrejsedatoerne i år er den 9. juli og 22. juli og hjemrejsedatoerne den 23. juli og 5. august.

Alle interesserede familier, der gerne vil deltage i denne spændende kulturudveksling kan henvende sig på 21 72 13 35.

Læs evt. mere på www.feriebarn.dk

Europas bedst bevarede hemmelighed: Hver **syvende** europæer tilhører et **nationalt mindretal**

De danske årsmøder i Sydslesvig havde i år de nationale mindretal i Europa som tema. Ved en konference blev der sat fokus på mindretallenes situation i et Europa med åbne grænser. To af de centrale indlæg kom fra Christian Oldenburg, der er Danmarks ambassadør ved Europarådet, og fra Hans Heinrich Hansen, der er præsident for FUEN, paraplyorganisationen for de europæiske mindretal.

Af Erik Lindso

Konventionen og pagten

Christian Oldenburg kom i sit indlæg med en redegørelse for, hvordan arbejdet med og for mindretallene ser ud fra Europarådet:

“Europarådet, som har fremme af menneskerettigheder, demokrati og retsstat som sit kerneområde, og som arbejder ved at udarbejde konventioner, har siden 1990 etableret juridisk bindende retsregler for behandlingen af nationale mindretal. Det er først og frem-

tionale mindretals liv og rettigheder og af deres sprog. Og det mest avancerede:

“Begge konventioner er udstyret med en overvågningsmekanisme, som i praksis betyder en tilbagevendende dialog med de lande, der har ratificeret konventionerne om deres overholdelse af dem i ord og gerning. Overvågningsfolkene drøfter situationen for de nationale mindretal på grundlag af redegørelser fra landene fulgt af egne spørgsmål til landene. De taler både med regeringer og med de nationale mindretal. Deres kontrol munder ud i anbefalinger til regeringerne, som Europarådets ministerkomité med eller uden ændringer tilslutter sig”, forklarede den danske europambassadør.

Han fremhævede, at både Danmark og Tyskland har ra-

tificeret begge konventioner. Danmark anvender dem på det tyske mindretal i Sønderjylland. Tyskland anvender dem i forhold til de danske, frisiske, sorbiske og roma/ sinti mennesker, der har tysk statsborgerskab. Christian Oldenburg sluttede af med at forklare mindretallenes aktuelle status i Europarådet:

“Set fra Europarådets side er der ingen tvivl om, at nationale (og religiøse) mindretal har en stor berettigelse i et Europa med åbne grænser. De bidrager til den kulturelle (og religiøse)

mangfoldighed, som bør være Europas kendetegn. Europarådet havde for et par år siden en stor kampagne under mottoet “All different, all equal”. (Alle er forskellige, alle er lige). Mangfoldighed og dialog er for Europarådet en styrke og en berigelse. Ingen ønsker et homogent og ensrettet Europa. Eller for den sags skyld, at de enkelte stater skal være homogene og ensrettede. Det ville føre til selvtilstrækkelighed og in-delukkethed. Gennem dialogen, mangfoldigheden og påvirkningen fra andre kommer vi videre”, lød det fra Christian Oldenburg.

Mindretal ties ihjel

For Hans Heinrich Hansen tegnede der sig knapt så lyst et billede af den europapolitiske indsats på mindretalsområdet:

“Mindretallene i Europa betegnes ikke med urette som “kontinentets bedst bevarede hemmelighed”. Og man må gang på gang konstatere, at man tier dem ihjel. De er uinteressante – de har ikke de offentlige mediers interesse og står hermed heller ikke på politikernes agenda. De kan stadig spille en rolle i taler, hvor man vil henvise til kontinentets mangfoldighed. Men stiller man spørgsmål til mindretallenes politiske betydning, deres krav om kulturel autonomi og positiv særbehandling, som vi kender det i det dansk-tyske grænseland, så bliver det hurtigt afvist”, sagde Hans Heinrich Hansen, og forklarede til sammenligning, at det for 15 år siden faktisk så anderledes ud:

Mangfoldighed og dialog er for Europarådet en styrke og en berigelse. Ingen ønsker et homogent og ensrettet Europa. Eller for den sags skyld, at de enkelte stater skal være homogene og ensrettede.

(Christian Oldenburg)

mest ”Rammekonventionen om beskyttelse af nationale mindretal”, der sikrer nationale mindretals generelle politiske og kulturelle rettigheder og pligter, og “Den europæiske pagt om regionale mindretals sprog”, der i større detaljer regulerer adgangen til at bruge mindretalsprog i undervisning, i retssale, overfor myndighederne, i medierne etc.”, forklarede Christian Oldenburg, og fremhævede de to konventioner som de mest banebrydende regelsæt i verden til beskyttelse og fremme af na-

“Da euforien over den kolde krigs afslutning havde lagt sig, blev Europa på barsk vis mindet om de nationalstatslige kendsgerninger, når man ikke tilgodeser mindretallenes rettigheder og identitet. Krigene på Balkan og krav om grænsforskydninger fra nu igen styrkede mindretal gjorde et stort indtryk på politikerne i Europas nationalstater.

I begyndelsen af 1990'erne var der derfor ikke en sikkerhedskonference i EU, Europarådet, OSCE eller FN, der ikke havde temaet mindretal øverst på dagsordenen”, forklarede Hans Heinrich Hansen. Han ser nogle år i 1990'erne, hvor politikerne pga. krigen på Balkan blev tvunget til at sætte mindretallene op som hovedtema på dagsordenen, og det er i denne periode, man vedtager de vigtigste dokumenter om mindretalsbeskyttelse, Sprogpagten og Rammekonventionen. I nogle få år havde vi en europapolitik, der inddrog mindretallene, og som toppede med de såkaldte Københavnerkriterier:

“EU var helt i front, da man med Københavnerkriterierne formulerede en mindretalsbeskyttelse, ansøgerlande skulle godkende for at blive optaget i EU. Gennem Københavnerkriterierne opnåede man, at kandidatstaterne på papiret formulerede en mindretalsbeskyttelse, der i mange tilfælde endda var bedre end man kunne finde den i de gamle EU-stater”, lød det fra mindretallenes præsident.

Flotte ord uden handling

Men pagt, konvention og kriterier er endt med at blive flotte ord uden reel handling bag, forklarede Hans Heinrich Hansen, og så det tydeliggjort, da Rumænien og Bulgarien blev optaget i EU og mindretalsbeskyttelse ikke længere spillede nogen afgørende rolle i optagelseskriterierne.

“I dag er det svært for de europæiske stater at trække temaet mindretal op på den europæiske dagsorden. Trods indsats fra ministerpræsidenten og sympatitilkendegivelser fra forbundsregeringen lykkedes det f.eks. ikke det tyske formandskab i 2007 at bringe mindretallene på dagsordenen. Endskønt Tyskland har mindretal i 22 europæiske lande og dermed ligger på andenpladsen efter romaerne, der har medlemmer i alle lande i Europa”, lød det fra Heinrich Hansen.

Han fremhævede forbundskansler Angela

Merkels tale til Europarådets parlamentariske forsamling den 14. april 2008, hvor hun nævnte mindretalsforhold som en af de største udfordringer for Europa, og hvor hun bl.a. sagde: “Nøglen til at forhindre kulturkampe ligger i dialogen. Social integration kan kun opnås gennem dialog. Jeg ved, at det i de enkelte tilfælde er lettere sagt end gjort. For hvordan omgås vi det voksende antal af migranter i Europa? Hvorvidt opfyldes deres ønske om at bevare deres kulturelle identitet? Hvordan kan det spille sammen med fordringen om integration? Vi ved alle, at vore samfund kun bliver mangfoldige gennem migration”.

“Det skriver vi under på i FUEN”, var Heinrich Hansens kommentar. “Det er flot sagt, og det er sandt. Men heller ikke her bliver ordene fulgt op af handling. Ser vi på hele Europa, må det generelt fastholdes, at siden Sprogpagten og Rammekonventionen trådte i kraft for 10 år siden, er der ikke gjort større mindretalspolitiske tiltag, hverken i Europarådet eller i EU”.

Heri ser Heinrich Hansen en fare for Europa: “Denne afventende holdning, for øjeblikket tenderende en nærmest afvisende holdning, er ikke blot meget kortsynet, men også farlig”.

Han pointerede, at et samlet Europas opbakning er vigtig for mindretallene – hvad enten det drejer sig om nationale mindretal, som er opstået ved grænsedragninger (f.eks. det danske og tyske mindretal), eller om etnier, der aldrig har dannet egen stat (f.eks. friserne).

“I Europa søger mindretallene en forståelse og understøttelse, som de ikke altid finder i deres eget land. Men det må ikke føre til, at nationalstaterne kan fritages for deres ansvar ved at delegere opgaverne videre til det europæiske plan. Det er jo ingen hemmelighed at EU, især på det lovgivningsmæssige område, får stadig større indflydelse på nationalstaternes politik”, forklarede Hans Heinrich Hansen.

Dialog i øjenhøjde

For FUEN er øget netværksdannelse for de mange europæiske mindretal den eneste vej til at sikre deres eksistens i fremtidens Europa. Hans Heinrich Hansen fremhævede i den forbindelse, som en vigtig faktor, Dialogforum, der blev etableret af Europarådet i 2008 – et forum, der skal koordinere samar-

bejdet mellem de enkelte aktører på mindretalsområdet i Europa, og gennem deres interesseorganisation, FUEN, etablere en mere direkte kontakt til Europaparlamentet.

Hans Heinrich Hansen sluttede af med fem statements for mindretalsarbejdet – til såvel mindretal som flertal i Europa:

- Det er vigtigt for alle mindretal, at de forsvare deres rettigheder uden mindreværdskomplekser.
- Selvtillid er kilden til tilliden til andre.
- Det er vigtigt for flertallene, at de fralægger sig deres angst for mindretallenes kulturelle autonomibestræbelser.
- Flertallene skal få øjnene op for, at dialogen er det eneste middel til at løse problemerne.
- Dialogen skal være i øjenhøjde, sådan som den føres i det dansk-tyske grænseland.

FUEN er en paraplyorganisation for autoktone, nationale mindretal. Autoktone mindretal er mindretal, der fra gammel tid har været bosiddende i et bestemt område, og som enten nationalstatsdannelse eller grænsforskydninger har gjort til en folkegruppe udenfor den stat, de føler sig knyttet til. Eller det er folkegrupper, der aldrig har haft en tilknytning til en bestemt stat, som f.eks. friserne og romaerne i Slesvig-Holsten.

FUEN har i dag 84 medlemsorganisationer i 32 lande og er dermed den største demokratisk opbyggede repræsentant for autoktone, nationale mindretal i Europa.

FUEN opgør, at der i Europa findes 337 nationale og etniske mindretal med sammenlagt over 100 millioner medlemmer, hvilket medfører, at hver syvende europæer tilhører et mindretal. I de 46 europæiske lande, har FUEN opgjort, at der tales 91 sprog. 37 er anerkendte nationalsprog, mens 54 sprog hører til de såkaldte statsløse sprog, som tales af ca. 5 % af den europæiske befolkning.

Nye og gamle mindretal i Europa

Hvad er forskellen?

Hvorfor skal der skelnes?

Det tyske mindretal i Sønderjylland har særlige rettigheder i det danske samfund, alene fordi det er et mindretal. Men hvorfor får tyrkiske, pakistanske og palæstinensiske mindretal ikke de samme rettigheder? Traditionelt skelnes mellem autoktone – nationale mindretal med historiske rødder – og immigrationsmindretal. Men flere begreber er kommet i spil, og i debatten flyder de sammen.

Jan Diedrichsen er sekretariatsleder for det tyske mindretal i Danmark og repræsentant i FUEN, paraplyorganisation for de 337 nationale mindretal i Europa. GRÆNSEN har bedt ham redegøre for de forskelle, der er, når vi snakker mindretal.

Af Jan Diedrichsen • Foto: Scanpix

Hvornår har et mindretal ret til at beskytte sin kultur, sit sprog og sin identitet mod assimilerende og modtage understøttelse fra staten for at sikre sin fremtidige eksistens? Dette spørgsmål diskuteres for tiden på forskellige niveauer i en lang række europæiske stater og på fælleseuropæisk plan.

Uden tvivl vil mindretallene i det dansk-tyske grænseland svare på spørgsmålet med: „Selvfølgelig skal mindretal beskyttes og understøttes!“ Takket være den såkaldte grænselandsmodel nyder det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Nordslesvig i dag uden nævneværdig modstand en status som institutioner, der beskyttes og understøttes – en status, som millioner medlemmer af de mange andre mindretal i Europa, misunder os.

Det tyske og det danske mindretal samt friserne skal beskyttes og understøttes af staten. Indlysende, siger vi. Men hvordan er situationen med f.eks. sinti og romaer? I Slesvig-Holsten bliver de anerkendt som nationale mindretal og får således beskyttelse og understøttelse. I Danmark stiller repræsentanter for romaerne af og til også her krav

om en status som nationalt mindretal. Men det officielle Danmark afviser kravet med begrundelsen om, at romaerne ikke har nogen historisk forankring i Danmark.

Med samme begrundelse kan polakkerne i Tyskland – også kaldt Ruhr-polakker, som er et levn fra industrialiseringen – ikke blive anerkendt som mindretal. Men Ruhr-polakkerne ser sig selv som et nationalt mindretal, og har været med til at danne den største paraplyorganisation for de autoktone mindretal i Europa: Federal Union of European Nationalities (FUEN). Autokton betyder „fra gammel tid bosiddende“.

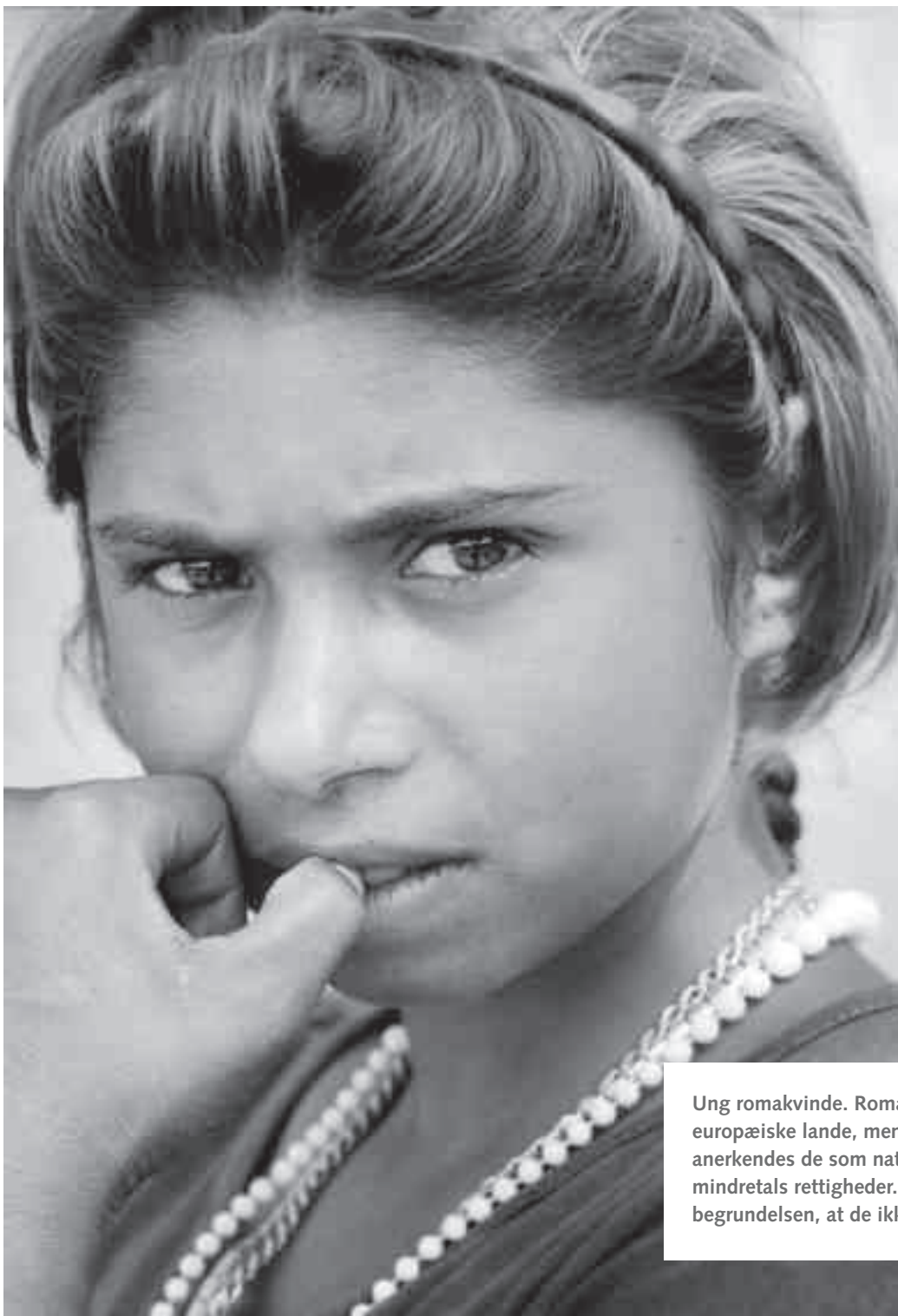
Endnu mere politisk – og ofte følelsesladet – bliver diskussionen, når det handler om de nye etniske mindretal, hvor unuancerede anklager og påstande ofte gør det umuligt at nå frem til en differentieret holdning til de forskellige mindretalsgrupperinger.

Det nævnes fra nogle sider, at de gamle mindretal besidder en særlig kompetence, som der måske kunne drages nytte af i forbindelse med integrationen af de såkaldt nye mindretal. Dette spørgsmål tages der ikke stilling til i denne kronik. Jeg vil derimod

prøve at fremføre saglige argumenter for, hvorfor det er nødvendigt med en skelnen mellem nye og gamle mindretal. Jeg gør det med den forudsætning, at jeg selv er medlem af et nationalt mindretal og repræsentant for dette mindretal i FUEN.

På europæisk plan går der nemt følelser og konflikt i debatten, når der skal skelnes. Det viste sig, da man i år i Strasbourg fejrede 10-årsjubilæet for „Rammekonventionen om beskyttelse af nationale mindretal“ – et meget vigtigt dokument, der sikrer de nationale mindretal politiske og kulturelle rettigheder og pligter. I forbindelse med festlighederne blev der afholdt en NGO-konference, hvis hovedformål var at præcisere, at der med mindretal i rammekonventionens sammenhæng menes et nationalt mindretal. Men der kunne ikke opnås enighed, fordi flere ønskede konventionens anvendelsesområde af begrebet mindretal set i en større kontekst og udvide det til også at inkludere flere og nye mindretal.

Der er opstået en situation, hvor de autoktone nationale mindretal ofte bliver anklaget for at undertrykke de nye mindretal og for at

Ung romakvinde. Romaerne findes som mindretal i alle europæiske lande, men deres status er forskellig. I Tysland anerkendes de som nationalt mindretal med et nationalt mindretals rettigheder. Som sådan afvises de i Danmark med begrundelsen, at de ikke har historisk forankring i landet.

forsøge at udelukke dem fra rammekonventionens beskyttelsesmekanisme. Det er en hård og uvant situation for repræsentanterne for de autoktone mindretal. De nationale mindretal ved nemlig godt, hvordan det er at være den svage, og de har ingen intentioner om at udelukke nye mindretal. Derfor er det blevet påkrævet at få klarhed over, hvorfor en skelnen mellem gamle og nye mindretal er nødvendig og få ryddet op i begrebsforvirringen.

Diskussionen på europæisk plan finder grundlæggende sted mellem mindretallenes medlemmer og deres repræsentanter – så at sige mellem dem, det hele handler om, på den ene side og nogle videnskabsfolk, politikere og eksperter på den anden side. Mindretallenes medlemmer ønsker et tydeligt anvendelsesområde af Europarådets dokumenter, mens repræsentanter fra videnskaben går ind for en bred og åben anvendelses-

formulering for således at give de nye mindretal muligheden for at deltage i beskyttelsesordningen.

Begrebsforvirring

Men hvorfor er det vigtigt med en præcisering af, at der er forskel på gamle og nye mindretal?

For at svare på spørgsmålet, er det indledningsvis vigtigt at få et overblik over de mange forskellige begreber: National, etnisk,

Det tyske mindretal i Sønderjylland er det eneste mindretal i Danmark med status som autoktont nationalt mindretal. Den danske stats anerkendelse af mindretallet blev tydeliggjort ved kronprinsparrets besøg sidste år. Kronprinsesse Mary hilser på en dreng ved ankomsten til Sportshalle Tingleff.

traditionel, historisk, gammel, ny, autoktont mindretal, immigrationsmindretal osv. Alle disse begreber anvendes igen og igen på forskellige måder – også afhængigt af nationale, historiske særegenheder. Allerede begrebet mindretal (minority), som især er dominerende i det engelsksprogede område, skiller vandene.

Men nogle grupper ser ikke sig selv som mindretal, og nogle mener endda, at begrebet mindretal som sådan er diskriminerende. I det tysksprogede område møder man ofte begrebet "Volksgruppe". Også begreberne folk, nation, nationaliteter eller fællesskab forekommer i debatten.

Det er vigtigt at fastholde, at det ikke er uproblematisk at tale om "nationale mindretal" i flertal som et fællesbegreb, og at det – i hvert fald teoretisk – altid forudsætter en præcisering og differentiering.

Tydelig differentiering

Der findes mindretal, som er opstået på grund af historiske hændelser – ofte som resultat en nationalstats opståen.

Det tyske mindretal i Danmark, det danske mindretal i Tyskland, slovenerne i Italien, ungarene i Rumænien osv. er resultater af historiske hændelser – nemlig af grænsefor-skydninger.

Men der findes også befolkningsgrupper, som aldrig har haft en egen stat, som atal-nerne og baskerne, der har eksisteret som en slags bi-nationer. Og der er mindre befolk-ningsgrupper og mindretal helt uden mo-derstat (without kin state) som sorberne, friserne, ladinerne osv.

En anden kategori er urfolk som samerne eller inuitterne, som på grund af deres selv-forståelse ikke vil ligestilles med de nationale mindretal i Europa.

En særlig position har sinti og romaer, som lever som mindretal i alle europæiske lande, og som for det meste er anerkendt som nationale mindretal. Men med deres mange forskellige problemer på det sociale område bliver de ofte udsat for diskrimine-ring.

De grupper, der bliver nævnt i det oven-stående, sammenfattes ofte under fællesbe-

grebet "nationale mindretal". FUEN går ind for begrebet autoktone, nationale mindretal / befolkningsgrupper. Men også her drejer det sig om et kompromis, og i stedet for au-tokton ("fra gammel tid bosiddende") kan man også anvende historisk eller traditionel.

Som ved alle kategoriseringer drejer det sig om værktøjer, der skal hjælpe med at for-enkle, og der findes gråzoner og delmæng-der af forskellige grupper.

I den ovenstående liste er immigrations-mindretallene ikke blevet nævnt, som af for-skellige årsager er indvandret til Europa for at opbygge en ny eksistens og hjemstavn her, eller de flygtninge, som har søgt beskyttelse mod forfølgelse i deres hjemland. Disse kan forkortet sammenfattes som "nye mindretal".

Hvornår bliver et nyt mindretal gammelt?

Denne adskillelse mellem nye og gamle min-dretal medfører ofte spørgsmålet, hvornår et mindretal har ret til at få adjektivet "gam-mel" hhv. "national" hæftet på sig. For også nogle af de i dag anerkendte nationale min-dretal – f.eks. Banater Schwaben fra Rumæ-nien (tysksproget mindretal) – kom i forskellige udvandringsperioder som ar-bejdsimmigranter til Rumænien. Eller Ruhr-polakkerne, som Forbundsrepublikken Tyskland ikke anerkender, som i forbindelse med industrialiseringen indvandrede til Tyskland, og som af FUEN er optaget og ac-cepteret som nationalt mindretal.

Interessant inden for dette område er også de russisksprogede fællesskaber i de baltiske lande. Her findes der en "blandingsform": Et russisk mindretal, fra gammel tid bosid-dende, der altid har været der, og et meget heterogent fællesskab af russisksprogede indbyggere, som kom under sovjetstyrets ag-gressive immigrationspolitik. Drejer det sig ved de russisksprogede så om et nyt immi-grationsmindretal eller om et nationalt min-dretal?

Med dette eksempel vil jeg gerne vise, at grænsen mellem nye og gamle mindretal kan være flydende.

Definition

FUEN har enstemmigt besluttet følgende de-finition af, hvad et autoktont mindretal indeholder, som bygger på de gængse viden-skabelige definitioner:

Et autoktont, nationalt mindretal / befolkningsgruppe er et fællesskab:

- 1) Som bor samlet eller spredt i en given stat.
- 2) Som i tal er mindre end resten af statens befolkning.
- 3) Hvis medlemmer er borgere i denne stat.
- 4) Hvis medlemmer har boet vedvarende i det pågældende område i flere generationer.
- 5) Som er forskellige fra de øvrige statsborgere pga. etniske, sproglige eller kulturelle kendetegn, og som ønsker at bevare disse særlige kendetegn.

Denne definition giver selvfølgelig nogle fortolkningsmuligheder, især i punkt 4. Som pragmatiske løsningsmuligheder kan man nævne hundredeårsfristen i Ungarn eller det historiske approach, at et autoktont mindretal skal have haft rødder i det pågældende område inden dannelsen af den moderne stat i det 19. århundrede.

Også punkt 3 er meget omdiskuteret – at et medlem af et nationalt mindretal skal være statsborger i sin titularnation, som det så smukt hedder. Anklagen lyder, at alle nye mindretal, som er indvandret, bliver udelukket på den måde.

Hvorfor definere?

Men hvorfor er det overhovedet nødvendigt at definere? Hvorfor er det så vigtigt for de nationale mindretal i Europa, at anvendelsesområdet bliver defineret så tydeligt? Forklaringen er: Kun som defineret gruppe, forstået i folkeretlig forstand, kan et mindretal som sådan gøre krav på sine rettigheder. Selv om de fleste observatører i dag vurderer, at det at gøre krav på kollektive rettigheder er politisk umuligt, var og er netop dette de autoktone mindretal og deres interesseorganisationers centrale mål på europæisk plan.

De to folkeretligt bindende dokumenter om europæisk mindretalsbeskyttelse: "Den europæiske pagt om regionale sprog eller mindretalssprog" og "Rammekonventionen om beskyttelsen af nationale mindretal", er de vigtigste folkeretlige relationer for de autoktone mindretal. Historisk set er der ingen tvivl om, hvorfor disse dokumenter blev til: De blev udarbejdet for de klassiske mindretal i kølvandet på de historiske hændelser

efter østblokkens sammenbrud og mindretallenes genopblomstring i Mellem- og Østeuropa.

Men i disse to dokumenter findes der ingen mindretalsdefinition, fordi de undertegnende stater ikke er interesseret i en definition, da en sådan vil åbne muligheden for de autoktone mindretal til at gøre krav på kollektive rettigheder. Derfor betragter mindretalsrepræsentanterne ikke de to dokumenter som en afsluttende handling for den folkeretlige mindretalsbeskyttelse i Europa. Vi stræber efter en vedvarende beskyttelse med kollektive rettigheder, og vi vil holde fast i disse krav, selv om der ikke er politisk vilje eller udsigt til et politisk flertal.

Som en lille sidebemærkning vil vi her i jubilæumsåret gerne minde om, at begge dokumenter – sprogpagten og rammekonventionen – så at sige er "affaldsprodukter" fra endnu større krav. I starten af 1990'erne var der et ønske om at etablere et vedvarende system for mindretalsbeskyttelse i Europa. Men disse krav var for vidtgående for de europæiske lande, og man besluttede derfor en "tandløs" pagt og rammekonvention.

Fælles platform

De autoktone mindretal er ifølge ovenstående definition og ifølge deres selvforståelse ikke modstandere af de nye mindretal. Men de opnåede standarder for de autoktone mindretal kan ikke automatisk overføres på de nye mindretal, bare fordi disse skal optages i rammekonventionens og sprogpagtens beskyttelsesordning (noget som nationalstaterne i øvrigt aldrig ville acceptere). De autoktone mindretals rettigheder, som de har kæmpet hårdt for, ville hermed komme i fare. Det ville ingen have gavn af, hverken de autoktone mindretal eller de nye.

I denne sammenhæng vil jeg gerne komme med et provokerende spørgsmål til de videnskabsfolk og eksperter og politikere, som kræver, at de nye mindretal skal høre ind under de nationale mindretals beskyttelsesordning: Er dette egentlig nogensinde blevet diskuteret med de nye mindretal? Hvor er de forbund i de nye mindretal i Europa,

som stiller dette krav? (Jeg udelukker her bevidst den særlige situation i Storbritannien. Som tidligere kolonialmagt er problematikken her en anden). Hvilket forbund i det tyrkiske mindretal i Tyskland har krævet en beskyttelsesordning som den for de autoktone mindretal? Er spørgsmålene, ønskerne og opgaverne ikke forskellige? Er det ikke nærmere et ønske fra nogle eksperter og videnskabsfolk, der gør udslaget, når disse prøver at "opgradere" deres opgaveområde ved at medtage de nye mindretal – i stedet for de måske lidt provinsielt virkende nationale mindretal? Det er mit indtryk, at sammenblandingen af diskussionen om nye og gamle

Kun som defineret gruppe, forstået i folkeretlig forstand, kan et mindretal som sådan gøre krav på sine rettigheder

mindretal passer nogle politikere meget godt, da man herved kan afsvække presset fra de nationale mindretal ved at henvise til de nye mindretal, og på den måde hurtigt kan blokere enhver form for diskussion på europæisk plan.

For mig at se ville det være mere målrettet og konsekvent at gå ind for en selvstændig ordning for de nye mindretal i Europa. Herved kan tage højde for den særlige betydning de nye mindretal i Europa har og de krav, der skal opfyldes i tilknytning hertil. Dette bør ske i dialog med repræsentanter fra de nye mindretal og ikke – hvilket er sket så mange gange i forbindelse med de gamle mindretal – på initiativ fra eksperter og videnskabsfolk uden hold i de pågældende menneskers virkelighed.

Et samarbejde mellem gamle og nye mindretal – de, som det hele drejer sig om – på en ny europæisk platform ville være en fornuftig og spændende idé. Der ville man kunne diskutere fælles problemstillinger og mulige strategier. Den spirende kontrovers mellem nye og gamle mindretal bør ikke fortsætte. Nye og gamle mindretal må ikke blive til et redskab for eksperter og politikeres konflikter og ønsker.

Tysk og dansk

Af Ralf Pittelkow • Foto: Scanpix

Ralf Pittelkow har med bogen "Mit liv som dansker" ramt en folkelig tidsnerve, som på ny vil forstå, hvad det vil sige at være dansk. Bogen er blandt denne måneds mest solgte, og Pittelkow selv trækker fulde huse rundt om i landet med historier fra bogen.

"Mit liv som dansker" beretter om Danmark fra 1950'erne til i dag set gennem Ralf Pittelkows liv og holdninger. Sønderjysk barndom. Studenteroprør. Karen og kærligheden. Socialdemokratiets storhed og fald. Blandt østeuropæere i frihedsrus. Møder med Mellemøstens ledere. Med Anker efter gidsler i Irak. Indvandring. Folkeligt oprør. Foghs forandring. Islam. Medier. Forsamlingshuse. Nationalfølelse. Verden foran os.

Bogen er en fortælling om glæden ved et Danmark, hvor folket har fået stor magt, og et opgør med en politisk korrekt elite, der har svigtet grundlæggende værdier i det danske samfund.

Ralf Pittelkow beskriver gennem personlige erindringer det Danmark, han selv har været med til at forme gennem et halvt liv som politisk rådgiver og debattør.

GRÆNSEN har fået lov til at bringe kapitel to, der handler om Ralf Pittelkows sønderjyske barndom i et hjem, der var tysk men blev dansk.

Min mor var død, og jeg holdt tale ved hendes grav. Bagefter sagde min far: "Der skal nok have været nogen til stede, der mente, at talen skulle have været holdt på tysk." Han sagde det ikke med nogen bestemt hensigt, bare som en nøgtern konstatering.

Det var i 1982. Jeg havde ikke i min vildeste fantasi fået den tanke. Modsætningen mellem tysk og dansk spillede ikke nogen rolle for mit liv, og den var kun svagt til stede i min bevidsthed.

Men en gang imellem skete noget, som pludselig knaldede døren op til fortidens nationale lidenskaber. Som min mors begravelse. Eller som dengang en del år senere, da jeg holdt foredrag om mit liv på Sønderborg Bibliotek – en dobbelt tur til fortiden, eftersom der sad gamle skolelærere, kammerater og velkendte ansigter fra min barndoms bybillede blandt publikum.

Jeg kom ind på, hvor forbilledligt det var lykkedes at overvinde de nationale modsætninger og mindretalsproblemer omkring den dansk-tyske grænse, når man sammenlignede med de fleste andre steder i Europa eller verden. Jeg brugte mig selv som eksempel: Min overvejende tyske familiebaggrund havde ikke givet mig nogen problemer. I pausen kom et ægtepar hen til mig med en lille stak papirer, der viste sig at være en slægtstavle for en del af min familie. Som de sagde med en særlig fasthed i stemmen: "Du har jo også en dansk baggrund."

Det var den, som var optegnet i papirerne. Bedstes bondeslægt fra Haderslev-kanten.

Ægteparrets engagement i Bedstes danske baggrund fik mig straks til at føle mig en smule skyldig over, at jeg måske havde underbetonet mine danske rødder. I den efterfølgende debat gjorde jeg mig umage for at rette op på dette.

Siden var ægteparret så venlige at sende mig papirerne. Jeg har altid været ked af, at jeg ikke rigtig fik vist, hvor meget jeg påskønnede deres detektivarbejde i min slægt. Jeg blev overrumplet af situationen: Pludselig stod jeg over for to mennesker, som jeg ikke kendte eller i hvert fald ikke genkendte, og som havde langt bedre styr på mine familieforhold, end jeg selv havde.

To mennesker, som erindrede mig om, hvor meget konflikterne mellem dansk og tysk havde præget Sønderjylland.

Fra tysk til dansk

Min far var født i Sønderborg og boede der hele sit liv. Hans forældre var som sagt tyskere, og den sparsomme familie, som han derudover kendte til, var ligeledes tysk. Vi holdt en vis kontakt til Omas søster på Angel, tante Anna. Jeg husker hende som en venlig, altid sortklædt dame med en vis stil. Det var mere, end man kunne sige om hendes datter, min fars kusine Marichen, der var en kraftig kvinde med overskæg og store mellemrum mellem tænderne. I den bedste mening af verden gjorde Marichen ihærdige forsøg på at fodre os ihjel, når vi var på besøg. Det havde formentlig noget at gøre med det mangelsyndrom, som krigens og efterkrigstidens afsavn havde efterladt hos mange tyskere i 1950'erne. I hvert fald vaklede vi ud fra Marichens hus fuldstændig øre af varme, fedt kød og lagkage.

Min far gik i den tyske skole i Sønderborg. Min mors skolegang i Vojens fik jeg aldrig helt styr på. Men hun prøvede i hvert fald både tysk og dansk skole i løbet af de syv år, det varede. Det virkede ikke, som om hun havde specielt gode minder fra den tid – i hvert fald følte hun ingen trang til at tale om det. Hun flyttede til Sønderborg, kort før hun mødte min far. Da Bedste og Bedstefar flyttede fra hinanden, drog han til Flensborg, og hun slog sig ned i Sønderborg. Når min mor og Bedste talte sammen, faldt de tilbage i Haderslev-varianten af "synnejysk", hvor man sagde "a" og havde blødt rullende l'er. I Sønderborg sagde vi "æ". Det gjorde en verden til forskel i min barndom.

Under min opvækst blev de nationale modsætninger i Sønderjylland klart svækket. Derfor blev jeg så overrumplet, når jeg stadig kunne støde på dem i voksenalderen. Men det var der nu også en anden grund til: Mine forældre valgte slet og ret at blive danske og give deres børn – min storesøster, Marianne, og mig – en opvækst som alle mulige andre danske børn. Jeg fik ikke nogen form for til-

skyndelse til at opfatte mig selv som tysker, hverken helt eller halvt, og derfor faldt den tanke mig slet ikke ind.

Siden har jeg tænkt på, at mit navn, Ralf, formentlig også var et led i denne udvikling hos mine forældre – bevidst eller ubevidst. På den ene side var det efter krigen et navn, der passede ind i den almindelige sympati for det britiske. På den anden side var det også et gangbart navn på tysk, så det virkede ikke udfordrende i forhold til mine forældres baggrund.

Jeg hørte aldrig nogen sammenhængende fortælling om, hvordan mine forældre nåede til deres beslutning om at blive en dansk familie. I mine tidlige leveår var der total tavshed om emnet. Men efterhånden lirkede de lidt på låget. Jeg tror, at de følte, at de skyldte os børn et minimum af indsigt i, hvad der var sket. Men der skulle bestemt ikke trampes rundt i det. Så det blev kun til et par hængende bemærkninger hist og en kort beretning her.

Der var ting, der undrede mig i min barndom. Jeg spurgte engang min far, om vi ikke skulle have en flagstang som så mange af mine kammeraters familie. Han sagde så, at de tysksindede blandt familie og venner nok ville føle det som lidt af en provokation, hvis vi ligefrem flagede med Dannebrog. Jeg tror, at det var første gang, jeg for alvor opdagede problemstillingen, men min far havde tydeligvis ikke lyst til at følge op på den.

Gradvis kom der dryppende nogle historier om mine forældres traumatiske oplevelser med de tysk-danske modsætninger. I løbet af 1930'erne og gennem krigen oplevede de sig som lus mellem to negle: i stigende grad ildsætte i visse danske kredse på grund af deres tyske baggrund, men samtidig under et modbydeligt pres fra de dele af det tyske mindretal, der blev grebet af nazismen.

Der var historien om min far, der som dreng legede med en bold på en af Sønderborg Boldklubs træningsbaner og blev genet væk, fordi man ikke ville have sådan en tyskerunge rendende.

Der var historierne om nazisternes forsøg på at hverve det tyske mindretals unge. Herunder beretningen om, hvordan min far og andre unge mænd, vist nok fra rokklubben Germania, under Besættelsen blev lukket inde i et lokale, hvor man præparerede dem til at melde sig ved fronten – og hvordan en behjertet sjæl fik flået min far og nogle af hans venner ud ad en bagdør.

Der var historierne om de ubehageligheder, der opstod på grund af min mors jødiske udseende (uden at hun dog var jøde).

Der var historien om de ubehagelige spændinger i det tyske mindretal, som mine forældre stadig oplevede lige efter krigen.

Endelig var der historien om de hæderlige mennesker, der dengang forsøgte at genskabe det tyske mindretals renommé og derfor efterspurgte uplettede og velanskrevne folk til at stille op til byrådet på den tyske liste. Herunder min far.

Men han havde fået nok og sagde venligt, men bestemt nej. Når han senere fortalte mig om det, fremstillede han det karakteristisk nok som sit nej til at gå ind i politik. Med hans baggrund var politik dengang ensbetydende med national politik. Spørgsmålet var, om man skulle blive aktiv på det tyske mindretals vegne.

Det ville han ikke. Tværtimod traf han og

min mor beslutningen om at blive danske. Ikke i form af noget opgør med det tyske. Men simpelt hen ved at leve som enhver anden dansk familie. Vi talte aldrig tysk derhjemme. Min søster og jeg fik aldrig berøring med nogen form for aktivitet i det tyske mindretals regi. Jeg kom aldrig på den tanke, at vi var del af en tysk sammenhæng. Vi var slet og ret danske børn.

Tysk mirakel og danske værdier

Tyskland fyldte uundgåeligt ganske meget i vores verden. Alene det, at vi som sønderjyder havde landet tæt på og så meget tysk tv, gjorde selvfølgelig sit. Men mine forældre videregav også megen viden om og forståelse for træk ved dagligliv, samfund og politik i Tyskland. Grundlæggende fik vi formidlet en positiv interesse for landet. Det bedste bevis er vel, at jeg som fodboldgal dreng altid holdt med Tyskland, når Danmark ikke var involveret – selvfølgelig også, fordi jeg kendte de tyske spillere fra tv.

Der var ingen klangbund i vores familie for den grove antityske retorik, som man i mange år efter krigen kunne støde på i den danske offentlighed – blandt andet i EF-debatten (“Neuropa”). Via tysk tv fulgte jeg ivrigt med i Tysklands forvandling fra nederlagets elendighed til opbygning af det nye demokrati.

I 1950'erne kastede krigen af gode grunde stadig store, tunge skygger over Tyskland. Jeg husker de dokumentarprogrammer i tysk tv, der gjorde op med nazismen. Hvis jeg tændte fjernsynet om eftermiddagen, kunne jeg en gang imellem også ryge ind i et program med efterlysninger, som stadig blev sendt i første del af 1950'erne. Foto fulgte på foto, mens speakeren monotont oplistede navnene på mænd, som var forsvundet under krigen mod Sovjetunionen og aldrig set siden. En endeløs og meget populær tv-serie, som familien slugte, handlede om en mand, der flygtede fra sovjetisk fangenskab og gik hele vejen hjem til Tyskland. *So weit die Fusse tragen* (“Så langt fødderne kan bære”), hed den.

Pludselig kom et næsten ufatteligt lys i det nationale mørke, da et totalt undertippet tysk landshold i 1954 blev verdensmestre i fodbold ved at slå de ungarske storfavoritter med 3-2 i Bern, efter at have været bagud med 0-2. Sejrs-målet blev scoret af den folkekære Helmuth

Rahn. Undervejs i turneringen var tyskerne blevet lammetævet af de selv samme ungare. Den første bog på tysk, jeg læste,

hed 3:2 og var den tyske landsholdsanfører Fritz Walters beretning om *miraklet i Bern*. Siden er der lavet en film om den tyske fodboldtriumf midt i den knugende stemning, netop med titlen *Miraklet i Bern*.

Fodboldtriumfen blev en slags symbolsk forvarsel om det virkelige livs mirakel: “Das Wirtschaftswunder”, tysk økonomis imponerende genrejsning.

Familien fulgte engageret med i både det fodboldmæssige og økonomiske mirakel. Men der var ikke nogen speciel følelse af forpligtelse i forhold til Tyskland. Vi boede i Danmark, og her ville mine forældre dyrke deres have, for at bruge Voltaire's ord fra *Candide*.

Valget af Danmark var nu ikke kun et spørgsmål om, at det var her, man boede. Det var faktisk forbundet med en glæde. Mine forældre kunne lide den kritiske danske indstilling til magt og status frem for hierarkierne og afstandene i det tyske samfund. De havde det særdeles godt med den afslappede livsstil, de uformelle samværsformer og den humoristiske omgangstone i Danmark. Og så satte de pris på, at det danske samfund tog bedre vare på de mennesker, der havde svært ved at klare sig selv. Min mor kom temmelig rystet hjem, da hun havde set det plejehjem i Flensborg, som Bedstefar flyttede ind på.

Undertiden tales der i samfundsdebatten om, at man kan have to opfattelser af nationalitet: Den ene tager udgangspunkt i det *etniske*. Her bestemmes ens nationalitet af, hvilket folk man kommer fra. Den anden opfattelse tager udgangspunkt i det *politiske*. Her bestemmes ens nationalitet alene af, hvilken stat man slår sig ned i som borger. Mine forældre var et levende bevis på, at denne måde at stille tingene op på er forkert.

Etnisk set var de med deres baggrund overvejende tyskere. Men de blev ikke kun danskere i kraft af, at de var borgere i staten Danmark. De så sig selv som mere end det. De følte *samhørighed* med danskerne, de oplevede sig som del af et *værdifællesskab*, som de tilsluttede sig. Deres danskhed var ikke rent politisk, den handlede om værdier.

Det er samme problemstilling, vi står over for i forbindelse med den nyere tids masseindvandring. Det er uholdbart at sige, at indvandrere ikke kan blive danske, fordi de har en anden etnisk baggrund.

Men det er ikke nok, at de slår sig ned i Danmark. Hvis integrationen i det danske samfund

skal fungere, må de tage del i det værdifællesskab, som det danske samfund bygger på.

Mine forældre skyede enhver form for nationalistisk fanatisme – den slags havde deres personlige erfaringer givet dem en dyb afsmag for. Men det gav ingen mening for dem at sige, at de bare var grænseløse europæere. Det var teoretisk snak. De var forankrede i et bestemt samfund med et bestemt sprog, en bestemt historie og nogle bestemte værdier og normer. De havde imidlertid intet behov for at sætte skarpe kontraster op mellem det danske og det tyske. De følte ingen trang til at lægge principiel afstand til det tyske mindretal, som jo også efter krigen blev meget integreret i det danske samfund. De havde meget godt at sige om Tyskland, hvilket de også bragte videre til os børn. Men de sagde det med udgangspunkt i, at de var danskere.

Mine forældres valg var helt i pagt med de berømte linjer fra Grundtvigs digt “Folkeligheden”:

Til et folk de alle høre,
som sig regne selv dertil,
har for modersmålet øre,
har for fædrelandet ild.

I de to første linjer fremhæver Grundtvig, at man kan blive del af et folk, hvis man selv vil – man er altså ikke dømt ude på forhånd på grund af anden etnisk baggrund. Men i de to sidste linjer gør han det klart, at det forudsætter en samhørighedsfølelse omkring sprog og værdier.

Det med modersmålet kan man måske “diskutere”. Mine forældres fortrolige sprog var sønderjysk. Vel kunne de begge tale rigsdansk, det var de også nødt til at gøre i en række sammenhænge. Men især når de stod over for finere folk fra København, kunne de blive grebet af sproglig kejtethed. Min far mærkede ved disse lejligheder specielt sønderjydens typiske usikkerhed over for udtalen af vokalen “a” (den tidligere statsminister, sønderjyden Poul Schlüter, havde samme problem). Den sønderjyske “a”-lyd er åben. Når det skulle lyde rigtig rigsdansk, kom min far til at overdrive i den modsatte retning og klemme sit “a” alt for meget sammen. Ordet “sammen” kom på den måde nærmest til at lyde “sæmmen”.

Nå, men det er jeg sikker på, at Grundtvig ikke ville have taget sig af.

Ralf Pittelkow: *Mit liv som dansker*. Forlaget People's Press. Indbundet. 405 sider. Pris: 299 kr.

3F – foredrag, foreningsliv, folkeoplysning

Juli

1/7-6/7: GOU på Roskilde Festival.

August

21-22/8: Grænseforeningens forretningsudvalg og hovedstyrelse holder møde på Christianslyst.

September

19/9: SSW, Sydslesvigsk Vælgerforening, holder landsmøde i Husum.

23-27/9: FUEN, paraplyorganisationen for nationale mindretal i Europa, holder kongres Bruxelles.

28-30/9: Seksmandsudvalgets budgetmøder i Sydslesvig.

Oktober

1/10-12/11: Teatret Mungo Park i Kolding opfører "Grænsen".

23-24/10: Grænseforeningens forretningsudvalg og hovedstyrelse holder møde på Vingsted Centret.

24/10: Sendemandsmøde på Vingssted Centret.

29/10: Fællesrådsmøde i Dansk Skoleforening.

November

12-21/11: Teatret Mungo Park i Birkerød opfører "Grænsen".

12-13/11: Kursus på Christianslyst for efterskolelærere og lærere ved danske skoler i Sydslesvig.

14/11: SSF, Sydslesvigsk Forening, holder landsmøde i Husum.

21/11: Sydslesvigs danske Ungdomsforening, Sdu, holder hovedsendemandsmøde på Christianslyst.

Undervisningsminister Bertel Haarder har for nylig nedsat et Folkeoplysningsudvalg, som blandt andet skal se på, hvordan folkeoplysningens samfundsmæssige betydning kan synliggøres og medvirke til at styrke demokrati og medborgerskab i bl.a. foreningslivet. Grænseforeningen har gennem sit medlemskab af Dansk Folkeoplysnings Samråd (DFS) indflydelse på udvalgets arbejde.

Det er for Grænseforeningen vigtigt, at folkeoplysende aktiviteter som foredragsarrangementer, som vores lokalforeninger står for i stort tal, bliver tilskudsberettigede. Tankegangen er banal, men det er af stor samfundsmæssig interesse, at mennesker mødes, inspireres og debatterer fælles anliggender. Som vi alle ved, er det i høj grad den ældre generation, som skal bære disse aktiviteter igennem i en tid, hvor de lidt yngre generationer er skrækslagne for overhovedet at møde op til en generalforsamling. Og det er de samme mennesker, som gennem deres foreningskontingent skal betale for det. Færre og stadig ældre mennesker om den samme opgave er ikke en god cocktail.

De politiske interesseorganisationer får direkte støtte på baggrund af stemmetal ved de forskellige valg. Det er i høj grad med til at stimulere engagementet i politisk arbejde, som er en forudsætning for demokratiet. Men folkeoplysende aktiviteter om andre temaer som f.eks. det danske mindretal, er af lige så stor vigtighed. Alene det at folk mødes og taler sammen om væsentlige emner er vigtigt!

I Tyskland har jeg i et par delstater i forbindelse med aktiviteter omkring "Demokratische Bildung" været til aftenmøder, hvor der gik et papir rundt, hvor hver enkelt deltager skrev under på at have deltaget. Dette udløste så et "taxametertilskud" til aktiviteten. Det lyder vældig bureaukratisk, men det er da billigt sluppet i forhold til at kunne få et offentligt tilskud gradueret i forhold til aktiviteten på f.eks. 5 eller 10 kr.pr. deltager. Så kan man spørge, hvilke aktiviteter der kan ydes tilskud til? Jeg synes, at netop DFS's vedtægter beror på, at Samrådets med-

lemsorganisationer har en vis kvalitet i forhold til, hvad folkeoplysning drejer sig om.

Som højskoleforstander har jeg stået for utallige foredragsarrangementer med offentlig adgang for lokalsamfundet, som vi gerne ville have god kontakt til. Vi fik via højskoleloven tilskud til vores folkeoplysende aktiviteter for eleverne, men ikke når vi indbød lokalbefolkningen til foredragsarrangementer. Det måtte vi selv betale for. Men det var da også folkeoplysning!

Der er brug for, at staten anerkender, at det er en væsentlig del af den demokratiske og folkelige dannelse, at sådanne arrangementer finder sted. Og det folkelige Danmark, som i disse år gispender kæmper for at bære denne tradition videre, har hårdt brug for anerkendelse – og økonomisk opbakning. Ligesom de politiske partiorganisationer får det. Og jeg tror, også med henvisning til tilskuddet til de politiske organisationer, at det er helt afgørende at udvikle et armslængde princip, så disse forhold ikke gøres til genstand for lokalpolitisk fnidder og snæversyn, men netop underlægges en frisindet forvaltning i nærheden af Frederiksholms Kanal.

... det er af stor samfundsmæssig interesse, at mennesker mødes, inspireres og debatterer fælles anliggender.

Foto Bardur Eklund

GRÆNSEN modtager gerne debatindlæg. Den maximale længde på indlæg er 1800 anslag inkl. mellemrum. Redaktionen forbeholder sig ret til at forkorte. Deadline for indlæg i næste nummer er 6. august.

I forrige nummer af GRÆNSEN indledte vi en debat om Grænseforeningens nye strategier. I dette nummer går museumsinspektør Peter Dragsbo i rette med historikerne Axel Johnsen og René Rasmussen, der skrev, at Grænseforeningen har gjort mindretallet til middel for nye tiltag mere end til mål i sig selv. Vi trykker desuden uddrag af en artikel i Tidehverv, som ved flere lejligheder var været efter Grænseforeningen, og som sammenligner foreningens strategi med et moderne statskup.

KAN MINDRE DANSK VÆRE MERE DANSK?

Af Peter Dragsbo,
museumsinspektør på Museet på Sønderborg Slot

I et tankevækkende indlæg stillede de to historikere, Axel Johnsen og René Rasmussen, spørgsmålet, om der var en modsætning mellem på den ene side det danske som ideal for det danske mindretal og på den anden side den flerkulturelle Zweiströmigkeit, som ofte tilskrives specielt medlemmerne af grænselandets nationale mindretal – og som af mange, bl.a. i Grænseforeningen, fremhæves som et lærestykke for den nationalstatsdanske befolkning, der har sine vanskeligheder med at acceptere flere kulturer og identiteter inden for sit eget land.

I virkeligheden mener jeg, at argumentationen går ud fra en falsk forestilling om, at de elementer af Zweiströmigkeit, som medlemmer af nationale mindretal næsten altid rummer, formindsker deres nationale identitet. Sagen er nærmest tværtimod: Kun ved at rumme og kende “de andres” kultur og identitet kan man definere sin egen. På den måde gælder det danske mindretal, som det gælder hele den sønderjyske historie og kulturarv, at det på én gang er mindre og mere dansk.

Historien og kulturarven i Slesvig/Sønderjylland er mindre dansk end kongerigets, fordi den også rummer de væsentlige tyske – og frisiske – elementer. Men omvendt er historien og kulturarven også på nogle områder mere dansk, fordi en lang række stærke nationale symboler og erindringssteder ligger her, fra Danevirke til Dybbøl. Det samme gælder det danske mindretal. De er ifølge sagens natur mindre danske end mange af den danske nationalstats borgere: De er tyske statsborgere, mange af dem taler og skriver bedre tysk end dansk, mange har “rigstyske” rødder, lever et liv præget af mange tyske kulturelementer og hverdagsformer osv. Men samtidig ved de fleste af mindretallets med-

lemmer en hel del bedre end de fleste kongerigske borgere, hvad det er at være dansk. Er det egentlig ikke lige så godt at være en 60 procent dansker, der véd, hvad de 60 procent står for, end en 100 procent dansker, der ikke er særlig klar over indholdet af de 100 procent?

Det samme gælder egentlig os andre grænselandsborgere. I de syv år, jeg har virket som leder af museet på Sønderborg Slot, har jeg fået et stadigt nærmere samarbejde med både den tyske folkegruppe og tyske kulturinstitutioner syd for grænsen. Dermed har jeg fået betydelig større forståelse og sympati for meget i den tyske kultur og ånd, bl.a. den mere erfarne omgang med historien og den i dag større åbenhed over for det danske i grænselandet end den, man nord for grænsen viser det tyske.

Men samtidig er der også elementer, der absolut får mig til at prise mig lykkelig for at bo nord for grænsen, fra lejlighedsvis møder med centraleuropæisk formalisme til beretningerne om et klassedelt skolevæsen, der efter få år deler eleverne i A- og B-hold for resten af livet.

Jeg mener derfor, at Grænseforeningen og andre faktisk har en vigtig pointe i tesen om “den åbne danskhed”: Rigsdanskere kan godt i grænselandet lære, at man kan skærpe sin nationale identitet ved at møde, kende – endda rumme større eller mindre dele af “de andres” kultur og identitet. Faktisk har kongerigets befolkning jo været gennem en del af processen: Gennem mødet med nye kulturer og identiteter er diskussionen om “danske værdier” og “danske kanoner” blusset op. Det har jeg efterhånden lært at se som noget positivt – hvis det vel at mærke ikke skal bruges til at udgrænse “de andre” eller slå dem i hovedet med. Det sidste kan nationalstatsdanskerne i hvert fald lære af det danske mindretal, hvor de fleste i dag forstår kunsten at være dansk uden at være anti-tysk.

Men når alt det er sagt, vil jeg gerne advare mod illusioner om danskheden som en fast, essentialistisk størrelse. For bag mange ytringer om det danske mindretal skjuler sig fortrængninger af, i hvilken grad de danske og tyske mindretal i sidste instans er produkter af politisk og kulturelt betingede sindelagsvalg. Selv om der er en gammel kerne i det danske mindretal syd for grænsen, må man jo indrømme, at mindretallets livskraft i høj grad skyldes den tiltrækningskraft, den dansk-nordiske kultur og identitet har haft over for ikke bare tidligere tyske slesvig-holstenere, men også endda tilvandrede fra andre dele af Tyskland. Deraf de evige diskussioner om, hvor mange procent der skal til, før en “tiltrukken” kan siges at være en del af det danske mindretal. Men er det egentlig ikke flot, at det danske formår at tiltrække uden for landets grænser i en globaliseret verden?

I Nordslesvig skete den store deling efter sindelag i årene op mod borgerkrigen 1848-50. Og mens det danske mindretal fik sin store tiltrækningskraft efter 1945, havde det tyske mindretal næppe tiltrukket danskere siden 1914. Dertil var der i mange år for meget “Wir wollen unser alten Kaiser Willem wieder hebben” og uforløste bearbejdningsarbejder af fortiden blandt mindretallet. Men i dag står også det tyske mindretal over for nye udfordringer – for i takt med, at nye generationer i mindretallet udtrykker en ny og åben internationalisme og en frigørelse fra tidligere tiders stærke bonde- og borgerkonservatisme, kan man sagtens tænke sig, at det tyske mindretal begynder at få tiltrækningskraft også over for dansk-sønderjyder og tilflyttede rigsdanskere. Så skal de også til at diskutere, hvornår de tiltrukne er på “sympatiserende besøg”, og hvornår de kan regnes for del af mindretallet!

GRÆNSEFORENINGEN – ET MODERNE STATSKUP

Tidsskriftet Tidehverv, der har Søren Krarup som redaktør, har i sine spalter med mellemrum angrebet kursændringen i Grænseforeningen. Senest i majnummeret, hvor cand. theol. Majken Frost, efter at have gjort op med en lang række af foreningens aktiviteter, slutter af med at kalde foreningens strategier for et moderne statskup:

Og her kommer jeg til det, som i grunden forekommer mig at være det mest tankevækkende ved Grænseforeningens nye kurs. Balancegangen. Den overalt gennemførte talen udenom for at lade henholdsvis intetsigende snak og lovmæssigheden føre ordet. Balancegangen, der er karakteristisk for foreningens udgivelser og tilkendegivelser i medierne. Det er det, der får mig til at tale om en skjult dagsorden eller et moderne statskup. I dag sker statskup i civiliserede lande jo sjældent med køller og krudt og kugler. En moderne veloplagt politiker eller ideolog ved, at man skal være taktisk. Menigmand skal gøres tryk med velkendte og sympatiske

ord om de beundringsværdige gamle, og kontroversielle forandringer skal foretages under henvisning til nødvendighedens lov. Og der tales i Grænseforeningen uhyre meget om mindretallets forankring i det danske, som skal fastholdes og styrkes, om vigtigheden af at vide, hvem man er, og hvad man kommer af. Men over dette råder nu engang det uafvendelige – udviklingen, globaliseringen, den nye tid som kræver åbenhed og nytænkning og afskriver tidligere tiders indadvendte danskhed.

Med bred pen males der, og modsigere nævnes sjældent ved navn, men som visse politikere eller som mennesker med frygt og fjendebilleder. Og Grænseforeningens fortrinsvis ældre medlemmer undrer sig lidt, men bøjer hovedet, for foreningen er som sagt gammel og hæderkronet, så dens top har nok forstand på, hvad det drejer sig om.

Slagordet globalisering er der ingen grund til at ofre flere ord på – slagord, som det alene er. (...)

Men samtidig med den gave, det er at få et

overalt anerkendt slagord (som ganske vist ingen ved, hvad betyder), er det også en gave at have en respekteret forening at optræde fra. For (...) foreningen kan i kraft af sin fortid og den goodwill, der stadig står om den, være et glimrende afsæt for projekt åbenhed og hvad deraf følger.

Keine Hexerei, nur Behändigkeit. (...)

Hvis de danske i mindretallet ikke vil være danske, så er der naturligvis heller ingen grund til at støtte dem, og så er Grænseforeningens rolle udspillet. Det er alene sydslesvignernes afgørelse, men jeg tvivler på, at den vil være så entydig, som det hævdes på Peder Skams Gade. Derfor er det måske, at man der slet ikke taler om en afgørelse, men om globaliseringens uafvendelighed. Man har før set statskup, som trods inderlige ord og populære tiltag er blevet gennemskuet og har måtte pakke sig. Men som sagt, det er og bliver sydslesvignernes opgave at tage stilling. Om ikke andet må en Grænseforening uden grænser vække et vist grin på begge sider af den grænse, som altså ikke er der.

REPLIK

DEN FOLKELIKE SANGS ALDER

Af Jørgen Skovbæk, Bagsværd

Tak for den udmærkede bagsideartikel i Grænsen nr. 2 om Højskolesangbogens store udbredelse og om den folkelige sangs betydning for det folkelige fællesskab og som et af danskhedens stærkeste symboler. Det kan jeg til fulde tilslutte mig.

Midt i artiklen hævdes det imidlertid overraskende, at den danske tradition med at synge sammen ikke er så gammel, som vi ofte tror. Som grundlag viderebringer redaktøren myten om, at traditionen fødtes den 17. oktober 1838 efter et af Grundtvigs mandss-minde-foredrag på Borchs Kollegium, hvor man sang "Kommer hid I piger små", som Weyse kort forinden havde sat melodi til.

Det skal nok være rigtigt, at man ved den lejlighed blev klar over sangens betydning for den nationale del af det folkelige fællesskab. Det følgende årti kom jo netop til at stå i den

nationale vækkelses tegn. Og vor sangskat blev da også beriget af både digtere og komponister i denne periode.

Det er imidlertid mit indtryk, at det folkelige fællesskabs sangtradition har langt dybere rødder. Ebbe Reich hævdede da også, at det var Hans Tavsens og Peder Palladius, der lærte danskerne at synge. Det er der også belæg for i og med, at Peder Palladius i sine visitatsbøger understreger de danske sanges og salmers betydning. Således pålægger han degnene, at de kun må synge danske salmer i kirken på søndage og almindelige helligdage, samt at der kun må synges sådanne sange og salmer, som menigheden kan i forvejen, eller som degnen efterhånden får lært børnene at synge. Hertil kommer Palladius' ord om, at "I skulle ikke aleneste her (i kirken) sjunge, men også derhjemme, i skov og mark, på ager og eng, hvor lejlighed kan give sig".

Peder Palladius ville ikke alene komme den

uforståelige latinske messe til livs, men han ville også fremme det fællesskab og den løftelse, som den fælles sang giver. Jeg mener også at have fundet belæg for, at det lykkedes. I hvert fald står der i en af vore ældst bevarede landsbyvedtægter (fra Østrup på Nordfyn fra 1598) følgende (letter forkortet) om pinsegildet:

"Når alle er kommet roligt til sæde, før den første tønne øl er drukket, da skal oldermanden klappe til lyd og påminde sine gildesøskende at takke Gud for sine gode gaver. Og herefter skal påbegyndes en lovsang efter gammel sædvane".

Kun to generationer efter reformationen er det altså allerede blevet "gammel sædvane" at begynde en folkelig forsamling med en sang/salme. Det tyder derfor på, at traditionen med at begynde et møde med en sang i hvert fald går tilbage til reformationen. Det er derfor min opfattelse, at den folkelige sang er væsentligt ældre end 17. oktober 1839.

ZOO OG GRÆNSELAND

Af Knud-Erik Therkelsen

I anledning af ZOO's 150-års jubilæum udgiver forlaget BIOS nu zoo-direktør Theodor Alvings (1872-1951) erindringer. Manuskriptet blev fundet og redigeret af Alvings barnebarn Birgit Åbom, som har stået for det spændende kunstgreb i samme bog at præsentere både hans zoologiske erindringer med titlen "Slip dyrene fri i Zoologisk Have" og hans "private" erindringer med titlen "Tre ripensere – Jens Olsen in memoriam".

Bogen indeholder også et kapitel, hvor Alving fortæller sit syn på det sønderjyske spørgsmål og om Alving Fondens oprettelse. Alving Fonden er det største af de fonde, som Grænseforeningen administrerer.

Birgit Åbom henvendte sig første gang til Grænseforeningen i efteråret 2007 for at fremlægge sin idé om at udgive sin morfars erindringer. Det førte til en ansøgning til Alving Fonden, som naturligvis blev imødekommet af fondens bestyrelse, som er identisk med Grænseforeningens Forretningsudvalg. Det ene af bogens forord er skrevet af foreningens formand Finn Slumstrup.

Bogen rummer et utal af spændende tidbilleder og erindringer, som har en høj grad af almen interesse. Den er bl.a. fortællingen om, hvordan det kan lykkes at virkeliggøre ungdommens drømme, som det skete for både Theodor Alving, da han i 1925 bliver direktør for Zoologisk Have og for barn-
domsvennen Jens Olsen, der udviklede sit berømte verdensur. Da Alving var blevet direktør for Københavns Zoologiske Have kunne han samtidig realisere sin bærende

ideologi – at dyrene skulle have mere lys og luft. Det bærer Zoo præg af den dag i dag.

Bogen er også fortællingen om at have mening og retning i sit liv. Om dannelsesrejsen, som Jens Olsen tager ud på som naver, og som Alving selv tager på lidt forsinket og derfor må medbringe hustru og børn til New York for at studere den zoologiske have i Bronx. Om hvordan Alving gennem hele sit arbejdsliv levede efter devisen "Tjen så meget du kan, spar så meget du kan, og giv så meget du kan". I hans tilfælde blev de opsparede penge indsat på en konto i Grænseforeningen, som så i 1951 blev placeret i et fond.

Men bogen er også en fin beskrivelse af, hvordan tider skifter med tider. I afsnittet om Sønderjylland fortæller Alving bramfrit om sine holdninger til den store nabo mod syd og i det hele taget tyskernes væremåde, som han så det. Der er af forståelige grunde ikke plads til nogen form for nuancering, hvilket det oprindelige formål for Alving-Fonden også tydeligt illustrerer: "Fondens formål er udelukkende at værne en lille fredelig nation mod en stor aggressiv nabo ved at hjælpe osv." Theodor Alvings grænsepolitiske synspunkter er tidstypiske for årene umiddelbart efter besættelsen og dermed en lærerig påmindelse om, hvad vi måske uforvarende kan bære rundt på i vores kollektive hukommelse.

Direktør Alvings erindringer: "Slip dyrene fri i Zoologisk Have"/ "Tre Ripensere – Jens Olsen in memoriam" koster 199 kr. og kan købes hos Grænseforeningen og hos boghandleren.

PREMIERE

GRÆNSELANDET SOM TEATER

Danmarkshistorien er kommet på plakaten, og en fornyet historisk interesse er over os. Danmarks Radio lancerer historiekanal, bøger om historiske emner stiger i antal og oplag, museernes besøgstal stiger, egns- og kirkegårdsvandring er kommet i turistforeningernes brochurer. Osv.

At grænselandets historie skulle blive til moderne teater var ikke en tanke værd for få år side. Men nu sker det.

Den 1. oktober er der på teatret Mungo Park i Kolding premiere på teaterstykket "Grænsen", som de selv beskriver som en dramatisk skrøne om grænser og identitet.

Forestillingen begynder i røgen fra slaget fra Dybbøl og følger en dansk familie op gennem århundrederne. De oplever en dramatisk periode med skarpe stridsøkser, krydsede grænser og tilblivelsen af et nyt Danmark.

Med udgangspunkt i den dansk-tyske grænsedragning undersøger forestillingen den danske nationalstats fremkomst og ser på, hvordan landet ligger i dag.

Hvordan forstår vi os selv i forhold til dem på den anden side af bommen? Nationalt, religiøst, seksuelt og kulturelt? Og hvad gør man, hvis man lever på den forkerte side?

Stykket opføres på Mungo Park i Kolding fra 1/10 – 12/11, torsdag-lørdag. Hvorefter det spiller videre på Mungo Park ved København 12/11 – 21/11.

Yderligere oplysninger på www.mungo-park.dk

GRÆNSEN vil senere omtale og anmelde "Grænsen".

el

Af Erik Lindso

PORTRÆT AF CHRISTIAN MEJDAHL

Han er bondemand fra Himmerland. Han er missionsmand. Han er venstremand, sådan som man mener den betegnelse, når den siges af folk med år på bagen og muld under støvlen. Han taler, som man gør på sin egn, og han kan ikke tale andre sprog, og siger derfor "a" i stedet for "jeg" til høj som lav. I fire år bestred han landets højeste embede næst efter dronningen, men vedblev at kalde sig selv for bonde. Han betegnes som den mest respekterede formand, Folketinget har haft i mands minde. En respekt, der også blev folkeligt anerkendt. Christian Mejdahl er i den eksklusive gruppe af politikere, der var folkekære og folkeejere. I 20 år var han medlem af Folketinget.

I bogen "Med formandens tilladelse" kommer journalist Jette Hvidtfeldt meget tæt på Christian Mejdahl, og hun tegner et portræt af et menneske, som repræsenterer alle de bedste, gamle danske værdier som ærlighed, hjælpsomhed og beskedenhed tilsat flid og jysk lune. Mejdahl udstråler integritet, ubestikkelighed og unik dømmekraft overalt i dansk politik.

Han taler altid sandt, og man kan ikke tage ham i at gøre noget forkert, er skudsmålet fra politiske kolleger. I bogen fortæller Jette Hvidtfeldt: "Forespurgt, om han da aldrig gør noget forkert, svarer Christian Mejdahl øjeblikkeligt "jo da", men derefter kniber det alvorligt med at komme på eksempler. En længerevarende research afslører dog, at Christian Mejdahl den 7. oktober 1998 kørte for stærkt på strækningen mellem Herning og lufthavnen i Karup".

Christian Mejdahl har aldrig gjort oprør mod de normer, han er vokset op med i sit indremissionske barndomshjem. Hans livssyn betyder, at han ind imellem måtte gå på tværs af sine partifæller i Venstre i etiske og moralske spørgsmål. Eksempelvis ved vedtagelsen af 24-årsreglen og ved loven, der tillod kloning. Nogle gange talte han sin egen regering midt imod. Når det skete, blev der lyttet både i og uden for Venstre.

Forlaget Sohn tilbyder GRÆNSENS læsere
Med formandens tilladelse – et portræt af Christian Mejdahl til 199 kr. inkl. forsendelse.
Normalpris 299 kr. 260 sider, indbundet, illustreret. Bogen bestilles på post@sohn.dk eller på tlf. 3672 4343. Se endvidere www.sohn.dk

SYDSLESVIGERNES BREVE FRA FRONTEN

Interessen for Anden Verdenskrig er stor målt på mængden af bogudgivelser, film og TV-programmer. Den tyske besættelse af Danmark 1940-45 har godt tag i danskernes interesse og fylder fortsat meget i den danske bevidsthed.

En af de upåagtede historier fra krigen handler om det danske mindretal i Sydslesvig. Selvom de var danske af sind, måtte de som følge af deres tyske statsborgerskab adlyde en stat og et system, som de ikke identificerede sig med. Hen imod 1.000 mand fra mindretallet blev indkaldt til tysk krigstjeneste. Ca. en fjerdedel af dem faldt. To af dem, der overlevede, var Peter og Hans Detlef Andresen, som i forrige nummer af GRÆNSEN fortalte om deres deltagelse på østfronten. De medvirker også i den bog, der nu foreligger, skrevet af historikeren Martin Bo Nørregaard: "Danske sydslesvigere i tysk krigstjeneste 1935-45".

Martin Bo Nørregaards væsentligste og helt unikke kilde er ca. 5.000 feltpostbreve fra danske sydslesvigere, der kæmpede på tysk side. Detaljeret og veldisponeret berettes om soldatertilværelsen fra flere vinkler: som rekrut, som frontsoldat, som såret osv. i 15 afsnit. Vi kommer med, hvor soldaten befandt sig, da han skrev, hvad han tænkte og følte, og hvad der overgik ham der, hvor krigens drama udspandt sig i Europa. Om kammeratskab på tværs af sociale og nationale sindelag, der nogle gange hjalp til overlevelse.

Blandt de godt 18 millioner tyskere, der blev indkaldt under Anden Verdenskrig, fylder ca. 1.000 sydslesvigere ikke meget. Men bogen og historien om dem har en berettigelse, fordi vi i sjælden grad kommer tæt på soldaten.

Bogen afspejler verdenskrigshistorien 1939-45 i næsten dens fulde bredde, men på en helt særlig måde ved at fokusere på personer og ikke på krigens hændelser. Bogen er skrevet og fortalt i et let og nærværende sprog. Den er et væsentligt og nyt bidrag til historien om Anden Verdenskrig.

Martin Bo Nørregaard: Danske sydslesvigere i tysk krigstjeneste 1939-1945. Udgiven af Studieafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig. 460 sider, rigt illustreret. 298 kr. Kan bestilles på ej@dcbib.dk

EN FORTÆLLING OM OVERMOD OG FALD

Pensioneret generaløjtnant Kjeld Hillingsø er et godt eksempel på, at man ikke nødvendigvis behøver at være uddannet historiker for på kvalificeret vis at formidle

historisk stof. Det viste han med bogen "Landkrigen 1807", som udkom for to år siden, og nu med bogen "Broderstrid" – om de såkaldte Karl Gustav-krige, der udspillede sig 1657-60. Den første af krigen blev erklæret af danskerne og sluttede med Roskilde-freden i 1658. Den anden startede som en svensk invasion ved Korsør. Det hele sluttede med en fredsaftale i København 26. maj 1660.

Krigen var ydmygende for Danmark og fik skelsættende betydning. Vi taber Skåne, Halland og Blekinge, og nederlagene baner vejen for indførelse af enevælden i Danmark.

Kjeld Hillingsø er gammel soldat. Det mærker man i beskrivelser af taktik og forløb, som ses fra den militærhistoriske vinkel. Minutøst beskrives enhver manøvre og træfning. Militærmanden giver os med sin baggrund et sjældent malet billede af slagmarken. Det bliver dog nemt for meget med de mange krigslogistiske, våbenteknologiske, kamptekniske og strategiske udredninger.

Hillingsø nyfortolker krigshandlingerne og udbygger beskrivelserne af slagene. Det er bogens styrke.

Men det ændrer ikke ved, at man undervejs mangler den større historiske sammenhæng. Det er en irriterende mangel – ikke mindst i betragtning af krigenes enorme historiske betydning.

Kjeld Hillingsø er en seriøs mand, nøjagtig og præcis i detaljen. Det skal man ikke klandre ham. Men det gør, at bogen mangler gnist. Der er for lidt kød og blod – paradoksalt nok, når nu bogen handler om krig. Personer er i udpræget grad fraværende – såvel konger og officerer som soldater og civilbefolkning.

Alligevel bør bogen få plads blandt bøgerne om 1600-tallets Danmarkshistorie på grund af dens levendegørelse af slagmarken og belejringen af København, som er bogens højdepunkt.

Kjeld Hillingsø: Broderstrid. Danmark mod Sverige 1657-60. Gyldendal. 240 sider, illustreret. Pris (vejledende) 250 kr.

“SKØN PÅ DE SKATTE...”. DANSKERNES VÆRDIER

En herboende iransk ven sagde for nylig: “Danskerne snakker altid med stolthed om de danske værdier. Men når jeg spørger dem, hvad de danske værdier er, så bliver de så underlige tavse”.

Skulle vi høre til dem, der er iraneren svar skyldig, så har vi på titlen fået en bog, vi kan slå op i eller lange over bordet: “Arveguldet. Danskernes værdier”. Værst go! 475 sider danske værdier.

Bogen, der udkom i 2006, blev hurtigt udsolgt, men er nu udsendt i andet oplag. I en tid, hvor der skal formuleres værdigrundlag og laves værdibaseret ledelse, kan man forestille sig, at bogen er standardværk på værdihylden hos allehånde ledere. Værdier er in.

Professor Peder Skyum Nielsen har indsamlet indskrifter, mottoer og livsord rundt om på landets skoler, gymnasier og universiteter m.v.

I gennem næsten 500 år har det været almindeligt at en skole eller en uddannelsesinstitution besmykkede sig med et motto. “Dag og dåd er kæmperim”, står der f.eks. over Vallekilde Højskole. Bogen er en mosaik sammensat af over 2000 mottoer. Det er dem, bogen består af, med Skyum Nielsens kommentarer undervejs. Det er underholdende læsning, og det er en flot bog at bladere i, godt skrevet, fremragende illustreret. Ifølge Skyum Nielsen findes værdierne i skolen – ikke i kirken, i erhvervslivet, blandt politikere, i kulturlivet. Han analyserer desværre ikke hvorfor.

Peder Skyum Nielsen er bekymret for danskheden, at den overløbes af globaliseringen og det multikulturelle. Danskerne er for dårligt udrustet til at modstå presset. Derfor vil han finde frem til det inderste danske og det ypperste danske. Men på den rejse har bogen desværre en tendens til at tage læseren med hen i det nostalgiske hjørne. Min iranske ven bliver næppe heller med mottoer fra folkeskoler og gymnasier klogere på de værdier, som vi er fælles med hende om at lede efter i velfærdsstatens ubærlige lethed.

Peder Skyum Nielsen: Arveguldet. Danskernes værdier, 480 sider, illustreret. Syddansk Universitetsforlag. 348 kr.

VI BOR I SYDSLESVIG

Dansk skoleforening for Sydslesvig har med lektor, dr.phil. Karen Margrethe Pedersen fra Institut for Grænseregionsforskning på Syddansk Universitet som ankerkvinde fået opfyldt et længe

næret ønske om et undervisningsmateriale til danske skolebørn i Sydslesvig om Sydslesvig.

“Vi bor i Sydslesvig” er, som der skrives i forordet, en starthjælp. Det er op til lærere og andre at fortsætte udviklingen. På den måde forstås det, hvorfor materialet udgives som løse A4 ark i et ringbind og ikke som en pæn og handy lærebog. Man skal selv løbende kunne redigere.

Materialet henvender sig hovedsagligt til elever på 5. – 6. klassetrin. Det sigter mod at give dem indsigt i, hvorfor der er et dansk mindretal, og hvad der karakteriserer det. Endvidere skal det bidrage til forståelsen for, hvad danskhed kan være, mindretalsidentitet og interkulturel forståelse. Sluttelig skal det bidrage til at styrke elevernes egen historiebevidsthed, deres bevidsthed om kultur og sprog, deres identitet og demokratiske dannelse.

Det er en ordentlig mundfuld! Men da det er materialets hensigt, at det skal revideres løbende, er det i orden at tage munden fuld i første spadestik.

Det er godt set af Skoleforeningen, at et sådan materiale er nødvendigt på de danske skoler i Sydslesvig i en tid, hvor op imod 60 % af eleverne kommer fra tysktalende hjem, samtidig med at børnegenerationen fra dansksindede hjem ikke længere har den samme historiske overlevering med i bagagen som for blot en generation siden.

Nu foreligger for første gang et udførligt materiale målrettet eleverne i Sydslesvig med spændende spørgsmål og emnevalg. Desværre er layout og billedvalg gammeldags og kedsommeligt, og det kan undre, at Skoleforeningen ikke har allieret sig med kreative kræfter på dette område. “Vi bor i Sydslesvig” er ikke umiddelbart egnet til undervisning på skoler i Danmark om Sydslesvig.

Karen Margrethe Pedersen: Vi bor i Sydslesvig. Et materiale til dansk, historie og tværfaglig undervisning. Udgivet af Institut for Grænseregionsforskning på Syddansk Universitet i samarbejde med Dansk Skoleforening for Sydslesvig. 138 sider, løsark i ringbind. Illustreret.

VI ER ALLE NATIONALISTER!

“Den har haft sin tid, nationalismen – det synes at være den almindelige mening. Den har givet os meget. I flæng: guldalder og Lumbye-malerier, æresporte ved sølvbryllupper, frikadeller med

rødkål, børnefødselsdage med små flag. Men vi er “kommet videre”. Nationalisme er i dag et skældsord i samfundsdebatten”. Sådan præsenterer bogen “Nationalismens spøgelse” sig selv på omslaget”. Bogen er skrevet af Hans Hauge, universitetslektor og samfundsrevser.

Hvad er nationalisme? Og hvorfor har begrebet nationalisme fået samme lavstatus som racisme eller kolonialisme, spørger Hans Hauge, selv om nationalismen og nationalfølelsen har været en vigtig katalysator for fremkomsten af det moderne demokrati?

I “Nationalismens spøgelse” konstaterer Hans Hauge, at vi stadig lever i nationalismens tidsalder. Nationalismen underbygger fortsat den moderne stat. Det er nationalstaten, og nationalismen, der udbreder forestillingen om, at samfundet er et folkehjem, og som får os til at føle, at det er her, vi har rod. I moderniteten og i det globale er vi hjemløse, men det nationale skaber et hjem til erstatning for de traditionelle fællesskaber, som moderniteten og det globale har friset os fra.

Ifølge de herskendes meninger, både liberalisterne og de kulturradikale, som tilsammen, iflg. Hauge, har besat den offentlige mening i Danmark, befinder vi os i en post-national epoke. Men dette syn forudsætter en historiefilosofi, hvor historien bevæger sig fremad fra det før-nationale, igennem det nationale og mod det inter-nationale. Men – spørger Hauge – er internationalismen og globalismen ikke bare en ny slags nationalisme? Vi er alle nationalister, er Hauges konklusion.

Hauge er befriende, fordi han ikke lefler for tidsånden. Han giver den i stedet et service-tjek. Bogen er provokerende, og den udfordrer enhver, der gør sig forestillinger om nationalitet og nationalismen. Men bogen er desværre også et intellektuelt puslespil, hvor Hauge får smidt alt for mange brikker på bordet til at billedet kan samles.

Hans Hauge: Nationalismens spøgelse. Mellem romantik og opløsning. Forlaget Hovedland. 224 sider. 200 kroner.

PIA & CO. HAR SAT SIG PÅ DANNEBRØG

Hvilket parti tænker du på, når du ser Dannebrog? Dansk Folkeparti, svarer de fleste danskere i en ny måling, som Megafon har lavet for Politiken og TV 2. Og langt over halvdelen af os mener, at Dansk Folkeparti har sat sig på 'danskheden' i debatten. Er det tyveri ved højlys dag? Eller har de andre partier bare sovet i timen? Politiken rettede den 18. april spørgsmålene til otte politikere. Vi har klippet fra svarene.

Anders Samuelsen, fmd. (LA):

Et kæmpe problem

“Det er selvfølgelig et kæmpe problem, at Dansk Folkeparti har sat sig på Dannebrog og danskheden, fordi det er en bestemt form for danskhed, som de har sat sig på. En danskhed, der rummer en angst for fremtiden, for globaliseringen og for alt det nye. De er ikke bange for at bruge Dannebrog i deres logo og i deres reklamer, og der er de andre partier nok noget mere blufærdige. Vi vil ikke tage patent på en bestemt form for danskhed. Men sådan en grænse har Dansk Folkeparti ikke”.

Henriette Kjær, politisk ordfører (K):

Helt fint med mig

“At Dansk Folkeparti har den plads i folks bevidsthed, er fint med mig. Det er ikke det, vi går efter at blive kendte på. Der er andre ting, vi hellere vil forbindes med. Vi mener selvfølgelig, at den danske kulturarv og historie er vigtig, og den vil vi da også gerne forbindes med, men jeg tror nu ikke, at det er det, de adspurgte har tænkt på, da de blev spurgt om danskheden. Bare det, at Dansk Folkeparti hedder Dansk Folkeparti og har Dannebrog i logoet, gør en hel del”.

Johanne Schmidt-Nielsen, MF (Enh.L):

Vi skal turde tage kampen op

“Før kunne man trygt rejse rundt i verden med et dannebrogssflag på sin rygsæk. Flere steder åbnede det endda døre. Men nu bliver man nærmest advaret imod det. Dansk Folkeparti har formået at indføre en indadvendt danskhed. Vi er altså rigtig mange, der snart gerne vil kunne sætte et dannebrogssflag i lagkagen uden at tænke på Pia Kjærsgaard og Jes-

per Langballe. Men hvis det skal lykkes, skal vi turde tage kampen op. Vi skal ikke afskrive danskheden, fordi DF har sat sig på den”.

Pia Kjærsgaard, formand (DF):

Lær dog af os

“Undersøgelsen er jeg naturligvis glad for. Det var helt klart den danske nationalitet, der var i centrum, da vi blev stiftet tilbage i 1995. Men jeg ville intet have imod, hvis der var flere, der gjorde det samme som os. Det er ikke sådan, at vi står og klamrer os til Dannebrog og ikke vil dele det med andre. Hvis jeg var formand for et af de andre partier, ville jeg da være lidt bekymret. Vi har formålet at markere os i kultur og værdikampen, og det vil vi blive ved med”.

Mette Frederiksen, MF (S):

Fravrist DF patentet

“Det er vigtigt, at de partier, der skal danne regering næste gang, altså Socialdemokraterne, SF og de radikale, går ind i kampen om danskheden. Det er en kultur- og værdikamp. Den vigtige diskussion om danskheden handler ikke om Dannebrog, men er diskussionen om, hvilke søjler vores samfund skal bygge på. Det her drejer sig om den danske identitet, og derfor er det vigtigt, at alle blander sig. Dansk Folkeparti har fået lov at tage patent på danskheden”.

Morten Østergaard, politisk ordfører (R):

Forbyd Dannebrog i logo

“At så mange danskere forbinder Dansk Folkeparti med Dannebrog og danskhed skyldes nok, at partiet har brugt Dannebrog i sit logo, og det er en uskik. Man bør overveje, om det overhovedet skulle være lovligt. Det centrale er kampen om, hvad der er dansk. Her må vi vise, at der er et alternativ til det Danmark, DF ønsker. Et Danmark, der kan rumme et multikulturelt samfund med plads til forskellighed. Vi må åbne op, så alle kan føle sig hjemme i vores land”.

Ole Sohn, MF (SF):

Forkvaklet danskhed

“Danskhed er dialog. Et begreb, som Dansk Folkeparti fuldstændig har forkvaklet betyd-

ningen af, så det i dag er en diskussion om 'dem' og 'os'. Og danskhed er det samfund, vi gennem 100 år har bygget op via en fælles forståelse af, at alle skal betale lidt til velfærdssamfundet, der bygger på en række fælles værdier. Regeringen og DF har stået for en meget udansk udvikling de sidste syv år. For eksempel har de privatiseret hospitalerne, hvilket jo går stik imod enigheden om velfærdssamfundet».

Thomas Christensen, kulturordfører (V):

Tillykke til DF

“Dansk Folkeparti prøver ved en hver given lejlighed at tricke den nationale følelse. Og det er helt fair. Det er godt, at der er nogen, der værner om den danske identitet. Det er bare ikke nok. Man må gå på to ben. Vi i Venstre vil gerne ses som dem, der både kigger ind og ud af boksen. Danmark har bygget sin velstand på handel med udlandet – på at have et bredt udsyn. Det er ikke nationalfølelsen, der har givet os velstand”.

Hvilket af følgende partier forbinder du særligt med dannebrogssflaget?

Socialdemokraterne: 19 %
Det Radikale Venstre: 0 %
Konservative: 5 %
SF: 2 %
Dansk Folkeparti: 44 %
Venstre: 3 %
Liberal Alliance: 0 %
Enhedslisten: 0 %
Ikke noget specielt parti: 21 %
Ved ikke/andet: 6 %

Er du enig eller uenig i følgende udsagn: Dansk Folkeparti har sat sig på begrebet 'danskhed' i den politiske debat?

Helt enig og overvejende enig: 57 %
Helt uenig og overvejende uenig: 31 %
Ved ikke: 4 %
Hverken/eller: 8 %

Kilde: Politiken 18. april 2009

DANSKERE OG TYSKERE RYKKER SAMMEN

Lyder overskriften på forsideartiklen i Morgenavisen Jyllands-Posten den 27. maj, som sætter fokus på en positiv udvikling af det dansk-tyske samarbejde. Avisen skriver:

Siden 2000 er antallet af pendlere, der krydser den dansk-tyske grænse for at arbejde mere end syvdoblet, og syd for grænsen har efterspørgslen på dansk-kurser slået alle rekorder. Samtidig kommer et stigende antal studerende på begge sider af grænsen fra nabolandet.

“Vi har oplevet en massiv vækst i grænseoverskridende samarbejde, og der har aldrig før været så stor en bevidsthed om, at danskere og tyskere kan profitere af at indgå i et samarbejde”, siger leder af Regionskontoret for Region Sønderjylland-Schleswig, Peter Hansen.

Den dansk-tyske kulturpulje Kulturbro-Kulturbrücke har det seneste halve år fået dobbelt så mange ansøgninger om støtte til dansk-tysk projekter som i samme periode sidste år. Et af de projekter, der senest har fået støtte, er et sprogprojekt, hvor tyske og danske børn i 2. klasse skal lære nabosproget at kende. 10 skoler meldte sig inden for

få dage, da der blev åbnet for at ansøge.

Ifølge lektor på Syddansk Universitets Institut for Grænseforskning, Karen Margrethe Pedersen, er tendensen ikke til at tage fejl af.

“Mistilliden mellem danskere og tyskere er forsvundet. De er rykket tættere sammen, og befolkningerne har fundet ud af, at det er en stor fordel at kunne to sprog, fordi man dermed får langt flere muligheder”, siger hun.

Regionrådsformand i Region Syddanmark, Carl Holst (V), er begejstret over udviklingen, og han håber, at det i fremtiden bliver endnu mere naturligt at tænke på tværs af grænsen.

“Der er ingen tvivl om, at det øgede samarbejde spreder sig som ringe i vandet, og fremtidsperspektivet for grænselandet ser virkelig godt ud”, siger han.

Ud over grænsependlingen og den bevægelige arbejdskraft på tværs af grænsen håber Carl Holst, at borgerne i grænseregionen bliver opmærksomme andre muligheder.

“Det skal være endnu mere naturligt for danskerne at gå til koncert i Hamborg eller for tyskerne at tage en tur til Tønder. Vi er på vej, men vi mangler stadigvæk et stykke.

BEHOV FOR EN NY FORTÆLLING OM FOLKET

Jo større den kulturelle mangfoldighed er, jo større er behovet for at identificere, hvad vi i et demokrati bør have tilfælles på tværs af kultur, religion og etnicitet, lyder det fra Ove Korsgaard, professor på Danmarks Pædagogiske Universitet, i en kronik i Kristeligt Dagblad den 13. maj. Ove Korsgaard skriver bl.a.:

I dag står vi med nye identitetspolitiske udfordringer, som primært har at gøre med EU og immigration. Såvel europæiseringen som multikulturaliseringen revitaliserer naturligt nok spørgsmålet: Hvem er vi?

Spørgsmålet er kort sagt, om europæiseringen og multikulturaliseringen kræver nye fortællinger om folket. En del vil sikkert afvise spørgsmålet og hævde, at folket er blevet et forældet begreb, fordi samfundsudviklingen i stadig stigende grad præges af en mangfoldighed af kulturelle livsformer, etniske grupper, religiøse konfessioner og verdensanskuelser. Hvorfor ikke bare hylde fremvæksten af et multikulturelt samfund og afskrive spørgsmålet om et “vi” som uvedkommende og uinteressant? Ja, måske ligefrem farligt?

Jeg er selv en varm tilhænger af kulturel mangfoldighed og i videre forstand et pluralistisk samfund. Men jeg forholder mig kritisk til den påstand, at større mangfoldighed og et mere pluralt samfund i sig selv skulle gøre det irrelevant at tale om et “vi”. Det forholder sig snarere omvendt. Jo større mangfoldighed, jo større er behovet for at identificere, hvad vi i et demokrati bør have tilfælles på tværs af kultur, religion og etnicitet. Hvad der i dag må opgives, er ikke begrebet folk, men den forestilling, at national-kulturel homogenitet er et nødvendigt grundlag for demokratiets politiske legitimitet.

Foto Scanpix

Der er kommet fart på over den dansk-tyske grænse. Siden 2000 er antallet af pendlere syvdoblet. Nu opbygges der en kulturbro.

Interessen for krigen i 1864 er voksende og større end i mange år.

STIGENDE FOLKELIG INTERESSE FOR 1864

Danskerne spejler sig i 1864, skriver Kristeligt Dagblad den 27. maj:

Det kan godt være, at det netop i disse uger og måneder er 145 år siden, at Danmark led sit måske største militære og nationale nederlag ved krigen i 1864, men interessen for den skelsættende krig er voksende og større end i mange år.

Det oplever blandt andre forfatteren Tom Buk-Swienty, der sidste år udgav bogen *Slagtebænk Dybbøl*, hvor han med afsæt i soldaterbreve og -dagbøger genfortæller det dramatiske slag ved Dybbøl Banke den 18. april 1864. Bogen er, ganske usædvanligt for en historisk bog, indtil videre udgivet i 25.000 eksemplarer og er stadig på boghandlernes bestsellerlister, næsten et år efter sin udgivelse.

“De fleste danskere har en diffus fornemmelse af, at krigen i 1864 også har betydning for det Danmark, vi kender i dag, men de kender desværre ikke historien godt nok til helt at forstå, hvordan og hvor dramatisk en betydning krigen faktisk har haft”, siger Tom Buk-Swienty, der samtidig oplever, at mange bliver overraskede over, hvordan Danmark i høj grad selv var skyld i både 1864-krigens udbrud og det efterfølgende ne-

derlag, der kostede os to femtedele af landet og en tredjedel af befolkningen.

“Vi har et Dybbøl-syndrom, hvor det i årtier næsten var tabu at sige, at nederlaget var selvforskyldt. Men det var ved Dybbøl, at Danmark blev lille, også i sin nationale selvforståelse, og den sammenhæng tror jeg, at mange ønsker at forstå”, siger Tom Buk-Swienty, som netop nu skriver på bogen *Dommedag Als*, der følger op på succesen fra *Slagtebænk Dybbøl* ved at sætte fokus på 1864-krigens afsluttende og blodigste slag i juni 1864.

Den stigende interesse for at forstå konsekvenserne af 1864-nederlaget og Den anden Slesvigske Krig møder man også ved Historiecenter Dybbøl Banke ved Museum Sønderjylland, lyder det fra centerleder Bjørn Østergaard.

“Krigen i 1864 og slaget ved Dybbøl markerer Danmarks overgang fra helstaten til nationalstat og dermed også fødslen af det moderne Danmark. Vil man forstå den danske selvforståelse og vores rolle i forhold til udlandet, kan man ikke komme udenom 1864”, siger Bjørn Østergaard, der også oplever, at mange sætter 1864-nederlaget ind i en moderne kontekst.

FORTSAT DANSK TV I SYDSLESVIG

Andet sted i dette blad undrer Bertel Haarder sig over den sløvhed, der har medført, at det endnu ikke er sikret, at man kan modtage danske radio- og TV-signaler i Sydslesvig, når de analoge signaler slutter den 31. oktober i år. Han siger videre, at det er en sag, han straks vil tage op med kulturministeren. Hvad der er sket på løbebanen mellem undervisningsministeriet og kulturministeriet vides ikke, men den 4. juni udsender kulturminister Carina Christensen en pressemeddelelse, hvor hun meddeler, at det er en sag hun vil kæmpe for. Nu afventes kampens udfald. Flensborg Avis skriver i sin leder 6. juni: “... vi håber ikke, at ministerens pludselige interesse for de danske tv-kanaler til mindretallet alene er et plaster på såret for aflysningen af hendes planlagte deltagelse i årsmøderne”.

DANSKE EUROPAPARLAMENTSMEDLEMMER TRUER DANSK SPROG

Grænseforeningen har ved flere lejligheder – bl.a. i Grænsen nr. 1 – gjort opmærksom på, at det danske sprog er trængt i EU. Den 16. april sendte foreningen et brev til alle partiets spidskandidater til Europaparlamentsvalget, hvor de opfordres til at bremse en udvikling, hvor danske EU-ansatte og –politikere i vidt omfang fravælger dansk tolkning i EU-arbejdet. Men forslaget fik en lunken modtagelse af spidskandidaterne (Kristeligt Dagblad 18. april):

Jens Rohde, der er spidskandidat for Venstre til Europa-Parlamentsvalget, vil ikke være med til at påtvinge embedsmænd en tolk, hvis de selv mener, det er bedst at tale direkte.

Socialdemokraternes spidskandidat, Dan Jørgensen, er mere i tvivl. På den ene side mener han, at det er vigtigt, at der er tolke til rådighed, men på den anden side er tolkning også dyrt.

“Så hvis embedsmændene ikke mener, der er brug for tolkning, er det fint, vi kan spare skatteyderne for den udgift”, siger han.

Til Kristeligt Dagblad den 18. april udtaler Johannes Lebech, medlem af Europaparlament for Radikale Venstre:

“Jeg bruger stort set aldrig dansk i de udvalg, jeg er medlem af, og til gruppemøder. Jeg føler mig ret god til engelsk efterhånden. For min skyld kunne det hele være på engelsk, så kunne man droppe tolkning”.

Finn Slumstrup kommenterer:

“Vi siger naturligvis ikke, at man ikke må tale engelsk i EU. Men Lebech, Rohde og Jørgensen skal være bevidste om tre ting: På et fremmedsprog siger vi blot, hvad vi kan, mens vi på modersmålet siger det, som vi vil.

Hvis EU-arbejdet kun bestrides af folk, der er særligt dygtige til engelsk, reserverer vi pladserne i Europa-Parlamentet til eliten – og dét er udemokratisk. En konsekvent brug af engelsk i institutioner, hvor dansk er officielt sprog, er et angreb på det danske sprogs eksistens”.

HVOR KOMMER VI FRA? HVOR SKAL VI HEN? HVAD FÅR VI FOR DET?

Ovenstående blev svaret af en gymnasieelev, da han blev spurgt om tidens vigtigste eksistentielle spørgsmål for en dansker.

Kristeligt Dagblad har i maj måned haft en artikelserie under overskriften *National Identitet*. Selvom mennesker og værdier krydser grænser som aldrig før, spiller fortællingen om den nationale egenart en væsentlig rolle i menneskers liv. Artiklerne beskriver sider af det eksistentielle ved at være dansk. Hvor bevæger vi os hen? Hvad er særligt dansk? Artiklerne kan læses på www.kristeligt-dagblad.dk. Vi har klippet fra et par af dem.

Paul Hammerich: “Et lands opfindelser fortæller meget om landets beboere. Det er næppe tilfældigt, at det var danskerne, som opfandt antabus og korkbæltet”.

Piet Hein: “Danskerne er det mest beskedne folkefærd i verden. Også i den henseende overgår vi alle andre”.

Poul Nyrup Rasmussen: “Man ser sjældent en dansker med en kniv i den ene hånd, uden at der er en gaffel i den anden”.

Leif Panduro: “De fleste selvmord i Danmark begås med kniv og gaffel”.

Jens Smørup Sørensen: “Jeg synes ikke, det giver mening at tale om det danske. Det bliver højest en slags venteværelses-smalltalk, hvor man jo udmærket kan sidde og snakke om for eksempel det danske vejr,

som om det var et reelt og et i sig selv eksisterende fænomen. Skønt alle jo véd, at det er blotte udslag af tryktilstande over Centraleuropa eller Atlanten.

(Kristeligt Dagblad den 15. maj)

Johan Olsen, rocksanger: “Jeg er selv vokset op med den der tankegang om, at vi danskere er verdens bedste, og at tyskere, polakker eller franskmænd er på en bestemt måde. Men den måde at forstå verden på holder kun, til verden er fuldt tilgængelig ved hjælp af fly, tv og internet. Nu har vi fået hele verden ind ad døren, og derfor er nationens kulturelle sammenhængskraft død (...) Der er ikke længere grund til at tro, at jeg har mere tilfælles med min nabo end med én, der bor i den anden ende af verden (...) Danskheden som fælles referenceramme er skrumpet ind til sproget, folkeskolen og Danmarks Radios P3”.

(Kristeligt Dagblad 22. maj)

Den amerikanske filosof Francis Fukuyama under besøg i Danmark: “De europæiske lande kan lære meget af USA i udviklingen af deres nationale identiteter (...) I USA er identitet forbundet med troskab overfor et bestemt værdisæt. Et værdisæt, som ikke stammer fra religion eller etnicitet, men som er politisk og udtrykkes som troskab overfor demokratiet og den amerikanske forfatning.

(...) Ingen kan ignorere vor tids folkevandringer. Og I i Europa har et alvorligere problem med identitet end amerikanerne (...) Hele det europæiske projekt blev skabt for at underordne de nationale europæiske identiteter et europæisk statsborgerskab, der er mere universielt og mindre nationalistisk. Men det projekt lykkedes aldrig, for følelsesmæssigt ser europæerne ikke sig selv som først europæere, og dernæst som danskere, tyskere eller irere. Man har til en vis grad overset, at national identitet for europæere er forbundet med kulturelle karakteristika, som det er svært for indvandrere at indoptage og integreres i”.

(Kristeligt Dagblad 14. maj).

Foto Scanpix

Piet Hein: “Danskerne er det mest beskedne folkefærd i verden. Også i den henseende overgår vi alle andre”.

EU SVIGTER – MINDRETAL UDVIKLER EGNE SPROGSTRATEGIER

Det kniber med at få medlemmerne af Europarådet til at ratificere de to konventioner om nationale mindretal og sprog, som man har vedtaget som både beskyttelse og anerkendelse af mindretallenes værdi i europæisk sammenhæng. Men rundt omkring i Europa har mindretallene fundet nye veje til at pleje deres sprog. Hvis sproget forsvinder, har mindretallene ikke store chancer for at blive bevaret og videreudviklet, skriver Ewa Chylinski, vicedirektør ved Europæisk Center for Mindretalsspørgsmål i Flensborg, i en kronik i Flensborg Avis 2. april:

Mindretallenes bevidsthed om deres situation og de muligheder, som ligger i det europæiske system, har mobiliseret mange til at igangsætte foranstaltninger, som vil hjælpe dem med at overleve som særskilt kultur, og en del har allerede taget nye muligheder i brug. Specielt grupper, som ikke har et historisk fædreland, er meget udsatte for assimilering både sprogligt og kulturelt.

I vor tid er den materielle kultur i Europa meget ens for alle – der findes næppe genstande, påklædning, arbejdsområder eller husindretning, som er forskellige fra andre. Det er mest i den immaterielle kultur og især igennem sproget, at kulturen bevares. Derfor er det meget nærliggende at bruge sproget og videreudvikle det i det

private område, især mellem generationer, men også inden for nye områder som teknologi, videnskab, hele den offentlige sfære i forvaltninger, politik og uddannelsessystemet. Netop det private område og uddannelsessystemet betyder meget for sproglig og kulturel overlevelse.

Så snart sproget forsvinder, har mindretallet næppe en chance for at blive bevaret og videreudviklet. Det er her, mindretallets interesser og indsats krydser statens forpligtelser indeholdt i de internationale konventioner og de politiske anbefalinger.

I den private sfære er det hjemmets familierelationer, omgangskreds, arbejdsdeling og roller samt deltagelse i aktiviteter og organisationer og brug af medier, som skaber den sproglige omgang.

Sprog og kultur i interaktion med det omgivende samfund giver synlighed og anerkendelse. Netop disse strategier bliver brugt af mindretallene for at bevare deres kulturelle og sproglige identitet.

Der findes efterhånden en del gode eksempler i Europa. I Skotland prøver man på at genoplive aktivt brug af både gælisk og skotsk gennem udarbejdelse af sprogmaterialer til hjemmebrug og mobile "sproghejmehjælpere", som besøger familierne eller de lokale samfund i forsamlingshusene. De hjælper med bl.a.

pædagogiske fif som, "hvordan får man både forældre og børn til at samles omkring sprog og kulturindlæring?"

Walisisk har fået en meget bredere brugsflade, siden sproget er blevet mere synligt via skilte og anvendelse i politisk og uddannelsesmæssig sammenhæng. Dansk og tysk som mindretalssprog er især kendt fra en plads i uddannelsessystemet ligesom ungarsk, hvor ungarene lever som mindretal, og det er helt op til universitetsniveau. Selv romaer (sigøjnere) har fået deres sprog som skriftsprog og det er blevet indført i uddannelsessystemet i visse lande – Serbien og Makedonien har blandt andet været med til at ændre stereotyper omkring dette transnationale mindretal.

Ud over disse klassiske midler er der kommet nye muligheder til – især internettet, som er uafhængigt af tid og sted, og som tager højde for voksende mobilitet blandt unge. Flere af mindretalsgrupperne har allerede registreret deres særlige internet-domæner som f.eks. www.dotcat.org for katalansk; www.dotcym.org for walisisk og www.dotbzh.org for bretonsk. Det skaber et sprogligt og kulturelt fællesskab verden over, uanset hvilket land man befinder sig i som mindretal og bevirker, at sproget bliver brugt af mange.

DR VIL VÆRE SPROGVOGTER

Der har været ført hård kritik mod det sprog, som værterne taler i DR. Medieinstitutionen er gået i offensiven og erklærer med ansættelse af en sprogredaktør, at man ser det som sin opgave at værne om sproget. Den nye sprogredaktør, Martin Kristiansen, skriver om sin opgave i Berlingske Tidende den 22. april bl.a.:

Sprogudviklingen i DR de seneste årtier afspejler på godt og ondt udviklingen i det øvrige samfund. Det samme gælder derfor de udfordringer, vi står overfor. Vi har ikke som tidligere et sprogideal, konfirmeret af skole og samfund, som vi blot kan henvise til.

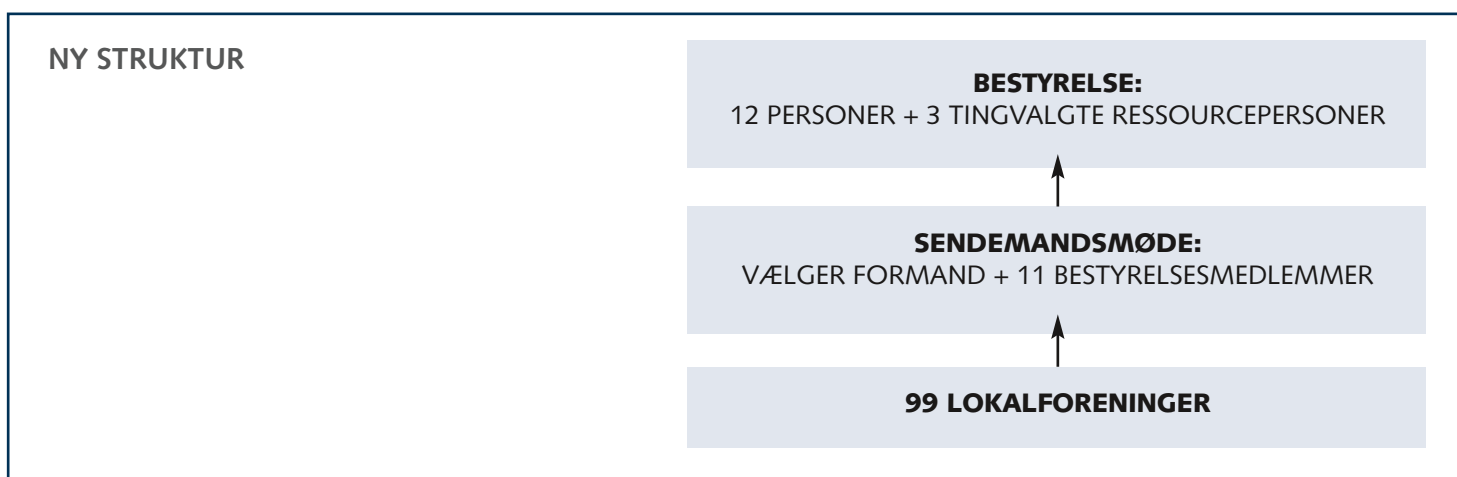
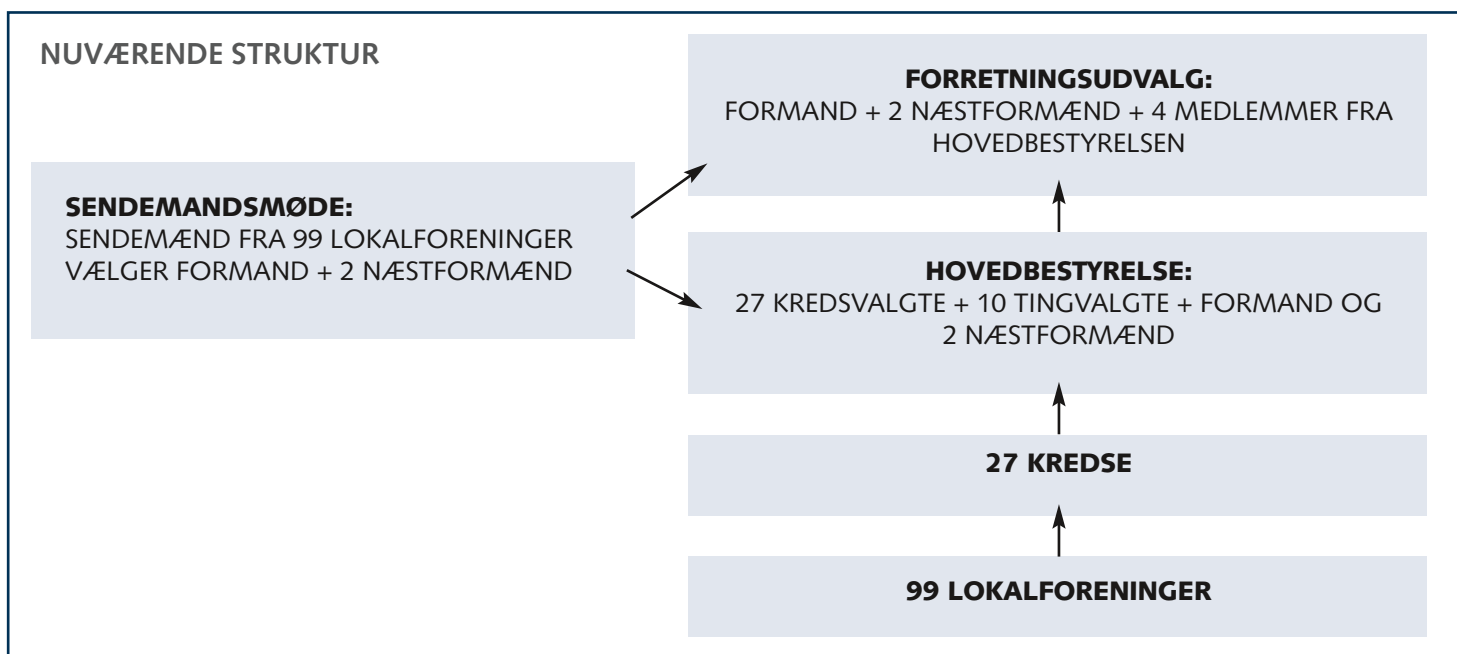
Min mor voksede op »først på Amager«, som det hed i de klassebevidste 50'ere. Her kunne »man« kun bo til og med Aladdin-biografen på Amagerbrogade, hvis man stadig ville regnes for en del af det gode selskab. I skolen lærte hun et »naturligt« rigsdansk, hvor dydens smalle sprogti på den ene side

afgrænsedes af såkaldt lavkøbenhavnsk – for flade a'er – og på den anden side af et overtydeligt rigsmål, som min mormor nedladende kaldte for ekspeditrice-dansk – for åbne a'er.

I dag er situationen mildest talt en anden. I dag er vi alle – i det mindste i teorien – selvstændige individer tilhørende én stor middelklasse, hvor »alle har ret til et fedt køkken«, som reklamerne fortæller os. Denne udvikling har også medført en demokratisering af sprognormen med accept af større variation.

På denne baggrund mener vi i DR, at opgaven består i at udvikle et sprogideal, der forener naturlighed med funktionalitet.

Vi ønsker med andre ord at afspejle sproget i det omkringliggende samfund i al dets mangfoldighed, men uden at gå på kompromis med sprogets forståelighed og ortografi. Derfor skal DRs medarbejdere naturligvis sige »interesse« frem for »interasse« osv.

Grænseforeningen forenkler sig

Det kaldes strukturændringer, omlægninger af produktionen, fornyelse, tilpasning til markedsvilkår, rationalisering og besparelse. Kært barn har mange navne, når det skal være tidens løsen.

Grænseforeningen kalder det forenkling af strukturen.

Et forslag har været længe undervejs. Det er den slags. Vedtægtsændringer og kontingentforhøjelse kan nogle gange fylde meget i en dansk forening. Sådan er det, det tager sin tid.

Men nu foreligger der et forslag til vedtagelse på Sendemandsmødet i Vingsted den 24. oktober.

Den nuværende struktur består af 99 lokalforeninger fordelt i 27 kredse. I hver kreds vælges en repræsentant til Hovedstyrelsen. Hovedstyrelsen udpeger 10 tingvalgte med-

lemmer. Formand og to næstformænd vælges på Sendemandsmødet. Hovedstyrelsen består dermed af 40 medlemmer.

Af sin midte vælger Hovedstyrelsen fire medlemmer, som sammen med formand og næstformænd udgør Forretningsudvalget på 7 personer.

Den nye struktur betyder at Hovedstyrelsen skæres væk, mens forretningsudvalget udvides til en bestyrelse.

De 99 lokalforeninger skal på Sendemandsmødet vælge formand plus 11 bestyrelsesmedlemmer. Bestyrelsen vælger herefter selv 3 ressourcepersoner. Bestyrelsen kommer herved til at bestå af 15 medlemmer. Bestyrelsen konstituerer sig selv med næstformænd.

De 11 bestyrelsesmedlemmer vælges i fem valg, hvor der vælges to fra hver region og tre

fra region Syddanmark. Alle sendemænd har stemmeret ved alle valg.

For kredsene betyder det ingen ændring. De opretholdes og ændres som hidtil efter lokale behov.

Vedtægtsforslaget er udsendt til høring hos alle lokalforeningsformænd. Høringsfristen er 1. juli 2009, hvorefter Struktur- og vedtægtsudvalget vil fremlægge endeligt forslag for Hovedstyrelsen den 22. august. Forslaget forventes derefter vedtaget på Sendemandsmødet den 24. oktober 2009.

Se udkast til nye vedtægter på www.graenseforeningen.dk/artikel/22025

Se forslag til ny styrelsesstruktur på www.graenseforeningen.dk/artikel/22001

el

Lokalforeningerne

Arrangementer, der ønskes medtaget, sendes til Claus Jørgen Jensen på graenseforeningen@privat.dk eller til Aabenraavej 22, 6400 Sønderborg. Deadline for næste nummer: 6. august

Sjælland - Bornholm

Kreds 2. Københavns amt Det Grønne Område

Film om turen til Sydslesvig

I september 2008 var Grænseforeningens kreds 2 på tur til Sydslesvig, det vil sige Flensborg, Lyksborg, Husum, Frederiksstad og Slesvig By. Det kom der en 15 minutters kortfilm ud af, idet An-

nelise Dal Heick optog udvalgte passager fra turen og redigerede det med speak og underlægningsmusik, så det fremstår som et smukt lille filmpostkort fra Sydslesvig. Filmen har været bragt i TV på kanal BL-TV og vil, når stationen forhåbentligt snart får landsdækkende sendetid, tillige blive sendt landsdækkende. Filmen kan erhverves for kr. 100,00 ved at henvende sig på mail til annelise@slaegtshistorien.dk eller ringe på telefon 27 24 75 24.

Kreds 4. Frederiksborg amt Hørsholm

Mandag 24. august: Den årlige studietur til Sydslesvig. 24. - 27. august. Vi bor igen på Christianslyst. Vi skal bl.a. besøge slots- og herregårde, A.P. Møller Skolen og Schakenborg. Pris for dobbeltværelse kr. 3.190,- pr. person og kr. 3.340,- for enkeltværelse. Yderligere oplysninger fås hos Kirsten Alsing på telefon 45 57 19 14.

Kreds 6. Vestsjælland syd Fuglebjerg og Hyllested

Onsdag 8. juli kl. 09.30: Sommerudflugt til Sjællands Odde. Besøg på Odsherreds Kulturhistoriske Museum, Odden Kirke m.m. Nærmere program hos formanden. Tilmelding nødvendig senest 25. juni.

Kreds 7. Sydsjælland Stevns

Lørdag 27. juni kl. 15.30: 27 og 28. juni 2009 kl. 1530 til 1630: Liv langs kyst og klint. Grænseforeningen vil være til stede i Mindelunden i Højeruplund, hvor Steffen Nordgaard vil vise rundt og fortælle baggrund og optakten til krigen i 1864. Se efter annonce i Stevnsbladet.

Fredag 31. juli: Gadeaktivitet "Store Heddinge By Night. Igen i år vil Grænseforeningen have en stand i gågaden. Kom og få en sludder med bestyrelsen.

Lørdag 5. september kl. 13.00: Besøg på Fuglsang Kunstmuseum herefter rundvisning og kaffebord på Fuglsang Herregård. Tilmelding nødvendig, pris kr. 125

Lolland-Falster

Kreds 8. Lolland-Falster

Lørdag 5. september kl. 13.30: Efterårsmøde på Østlolland. Vi mødes på Fuglsang Kunstmuseum, Nystedvej 71, Toreby. Museet blev indviet af Dronning Margrethe den 25. januar 2008. Bygningen udgør helt unikke rammer for samlingerne og repræsenterer noget helt særligt i form af muligheden for at samle kunst, musik og naturoplevelser på ét sted. Deltagerpris 125 kr.

Fyn

Kreds 10. Nordøstfyn Kerteminde og omegn

Lørdag 5. september kl. 07.30: Venskabsbesøg i Slesvig med besøg på A.P. Møller Skolen

I HJERTET AF DANMARK Signalement af det danske - udfordringer til det danske

Rødning Højskole 13. - 19. september 2009

Hvad vil det sige at være dansk? Hvad er dansk identitet? Har vi særlige danske værdier? Hvad har det danske at bidrage med i en grænseoverskridende, international og global tid? Er det danske truet i mødet med det fremmede? Hvordan ser Danmark ud udefra? Hvilke udfordringer står danskheden overfor? Rødning Højskole har inviteret markante personligheder, forskere og formidlere til at kaste lys over Danmark og det danske anno 2009. Vi byder velkommen til en uge med spændende foredrag og livlig debat, hvor vi blandt andet skal høre om:

- "Hist hvor vejen slår en bugt. Dansk er et gadekryds" v/ redaktør Erik Lind Sø
- "Dansk i tanke, handling og følelse. Resultater fra et forskningsprojekt" ved professor Peter Gundelach
- "I Grundtvigs fædreland. Hvad betyder det?" v/ forfatter Finn Slumstrup
- "Integration! Kan det danske integreres i verdenssamfundet" v/ forfatter Lene Andersen
- "Mine rødder. Flerkulturel identitet" ved studie vært Divya Das
- "Danskhed og integration" ved Manu Sareen
- "At ville de andre uden at opgive sig selv" v/ generalsekretær Knud-Erik Therkelsen
- Ekskursion til Flensborg. Møde med unge fra det danske mindretal: Dansk i en

tysk flertalskultur. Kan den erfaring bruges?

- "Sjæl gør dig smuk". Koncert med Rasmus Lyberth
- "I Danmark taler vi dansk! Eller? - Det danske sprogs fremtid" v/ direktør i Dansk Sprognævn Sabine Kirchmeier-Andersen
- "Dem og os - det multietniske Danmark. På tærsklen til en ny tid" v/ universitetslektor Hans Kornø-Rasmussen
- "Min multikulørte familie. Dansk muslimsk kærlighed" v/ forfatter Bente Dalsbæk
- Lindsøes forsamlingshus: "Verdensborger i Danmark". Vi indbyder unge folketingsmedlemmer og sætter gang i debatten om Danmark i Verden og Verden i Danmark

Pris: 2.800 kr. for Grænseforeningens medlemmer. Tilmelding sker til Rødning Højskole tlf. 74-842284 eller via vores hjemmeside www.rhscole.dk

Rødning Højskole • Flors Allé 1 • 6630 Rødning • E: kontor@rhscole.dk • T: 7484 2284 • W: www.rhscole.dk

RØDDING HØJSKOLE

Det nordlige Jylland

Kreds 14. Aalborg Aalborg

Torsdag 3. september kl. 08.00: Skånetur fra torsdag den 3. til søndag 6. september.

For at prøve noget nyt vil årets Grænseforeningstur, som er et tilbud til alle interesserede, gå til den gamle danske landsdel Skåne i stedet for til Sydslesvig. Prisen for turen er med halvpension kr. 2400,- i dobbeltværelse, men uden entreer. Tillæg for enkeltværelse. Der tages forbehold for kursjusteringer af kronen. Hvis turen har interesse, så ring hurtigst muligt til N. J. Kjærsgaard på tlf. 98 14 05 70 eller Niels Frank på tlf. 22 17 01 60, da det forventes – i lighed med de tidligere ture – at blive rift om pladserne.

Læs uddybende på www.graen-seforeningen-aalborg.dk

Kreds 16. Viborg-Skive Viborgegnens

Lørdag 27. juni: Lørdag den 27. - søndag den 28. juni

Genvisit fra venner i Husum Amt og Bredsted. Alle er velkomne – også til at være værter for vore venner sydfra.

Midtjylland Øst

Kreds 17. Randers Randers og omegn

Torsdag 3. september: 2 dages bustur til Sydslesvig. Vi skal bl.a. se A.P. Møller Skolen i Slesvig. Nærmere oplysning følger senere.

Kreds 20. Vejle amt Kolding og omegn

Lørdag 29. august kl. 08.30: Cykeltur i grænselandet

Mødested er P-pladsen ved SuperBrugsen i Vamdrup kl. 8.30. - Herfra køres i bil til Burkal kirke, Kirkevej 2, Bylderup-Bov, hvor cykelturen starter kl. 9.45. Cykelturen er på ca. 30 km. Frokostpakke og kaffe medbringes. Af hensyn til aftaler om samkørsel er der tilmelding senest fredag den 21. august til Kirsten Lauesen på tlf. 75 58 11 45.

Vamdruppegnen

Søndag 5. juli: Lørdag den 4. - søndag den 5. juli. Tur til Fredericia. I år er det 160 år siden de danske tropper gjorde et heldigt udfald fra Fredericia. Er du interesseret i at deltage i festlighederne, så kontakt 41 61 32 10 – senest den 28. juni.

Lørdag 29. august 2009 kl. 08.30: Cykeltur i grænseområdet. Der er afgang fra Brugsens P-plads kl. 8.30. Vi mødes med folkene fra Sydslesvig og Nordborg ved Burkal kirke i Saksborg. Medbring selv frokost og kaffe. Turen er på godt 30 km. Tilmelding senest den 21. august på tlf. 75 58 11 45.

Vejle og omegn

Søndag 30. august kl. 13.30: Tur til Palsgaard Slotspark og Vrigsted Kirke.

Afgang fra Vejle. Denne efter-

middag skal vi på rundtur i den smukke slotspark og betragte den smukke og sjældne bevoksning. Her vil der også blive tid til at drikke den medbragte kaffe. Bestyrelsen vil sørge for samkørsel, hvis det ønskes. Turen er gratis. Bestyrelsen tager brød med til kaffen. Tilmelding til Knud Aage Hansen 75 89 52 41 eller Inger Christensen 29 88 63 88 eller pr. mail inger-vibeke@hotmail.com

Midtjylland Vest

Kreds 21. Ringkøbing amt Skjern-Tarm-Videbæk Egnen

Lørdag 29. august: Udflugt til Sydslesvig – Vadehavet. Efter morgenkaffen i Højer Mølle kører vi videre gennem marsken sydpå til

Husum, Tønning, Eidersperrwerk og Rote Haubarg. Turen slutter med aftensmad i Ladelund, der er vores venskabsby. Turen koster

RINKENÆS EFTERSKOLE

FULD AF SANG OG MUSIK

- NYT PROFESSIONELT LYDSTUDIE
- 2 GODE MUSIKLOKALER
- FLERSTEMMIG SANG FOR ALLE
- MINIKOR FOR DIG, DER VIL MERE
- SOLOUNDERVISNING
- MUSIC CLASS FOR 10. KLASSE
- GODE FAGLOKALER

SEJRSVEJ 100, 6300 GRÅSTEN
TLF.: 74 65 13 08,
post@rinkenaes.dk
www.rinkenaes.dk

Profiter også du af vores personlige rådgivning med omfattende og kompetent service:

- lønkonti
- erhvervskonti
- grænsependlerkonto
- internationale betalinger
- kreditkort
- finansiering
- investering
- forsikring
- netbank

din lokale bank

Tal med os - vi informerer dig gerne!

Union-Bank AG

Große Straße 2 / 24937 Flensburg

Tel. +49 (4 61) 84 14-0

Fax +49 (4 61) 84 14-2 90

info@unionbank.de

www.unionbank.de

UNIONBANK

Museum Sønderjylland - 4 steder værd at besøge

Sønderborg Slot

I rummene på det over 800 år gamle slot ses spændende udstillinger om slottets historie, Sønderjyllands historie og kulturhistorie fra Als og Sundeved.

Åbent hele året
Tlf. +45 74 42 25 39

Historiecenter Dybbøl Banke

Oplev levende fortælling om kampene mellem danske og tyske soldater under krigen 1864. Film, rekonstruktioner og aktiviteter.

Åbent 9.4. - 18.10.
Tlf. +45 74 48 90 90

Dybbøl Mølle

Den historiske mølle med udstillinger om møllens historie og betydning som nationalt symbol for både danskere og tyskere

Åbent 9.4. - 18.10.
Tlf. +45 74 48 69 91

Cathrinesminde Teglværksmuseum

Museum i det restaurerede teglværk på Broagerland. Udstillinger om lerets behandling, og menneskene omkring teglværket.

Åbent 29.3. - 26.10.
Tlf. +45 64 44 94 74

Se og læs mere på www.museumsonderjylland.dk

inkl. alle entreer, mad og drikkevarer 500 kr. (børn 250 kr.)

Ringkøbing og omegn

Mandag 3. august kl. 17.00: "Forundringens have" ved Vestjyllands højskole i Velling Aftenspisning, som vi selv medvirker til. Birtha Toft bestemmer menuen. Pris 60 kr. Tilmelding til Sven Beiter 97 32 09 86.

Fredag 14. august: Fredag den 14. - søndag den 16. august. 3 dage på kursuscentret "Christianslyst" syd-øst for Flensborg. Det bliver en bustur, der starter fra Museums-

pladsen kl. 13. Besøg i Arnæs og Kappel. Den gamle jernbane afprøves, og der sejles mod Sliens munding ved Østersøen m.m. Aftenunderholdning på "Christianslyst". Husk badebukserne!! Pris inkl. transport, fuld forplejning og entreer 2.030 kr. pr. person. Tillæg for eneværelse 106 kr.

Kreds 22. Ribe amt Holsted-Brørup

Onsdag 2. september: Udflugt til hallig Hooe, den næststørste Hallig i Vadehavet. En spæn-

dende tur til en særpræget ø, hvor huse, gårde og kirken ligger på de specielle værfter. Besøg i kirken og stormflodsmuseet, rundtur på øen med eftermiddagskaffe. Alle kan deltage. Tilmelding på tlf. 75 36 07 11 el. 75 39 23 58

Sønderjylland

Kreds 26. Sønderborg

Lørdag 15. august: Tur til Sprogø. Alle pladser er besat.

Kreds 27. Tønder

Lørdag 27. juni kl. 08.15: Sommerudflugt. Med afgang fra p-plads i Sæd. Vi besøger A.P. Møller Skolen i Slesvig. Der er sejltur på Slien fra Slesvig til Mysunde og Kappel. Tilmelding til Bente Nissen 74 71 62 17 eller Svend Kristiansen 74 78 32 15

ALLE FORMER FOR FEST

FOLKEHJEM
SELSKAB & KURSUSCENTER
HADERSLEVVEJ 7 • 6200 AABENRAA
TELEFON 7462 2848 • TELEFAX 7462 1248
FOLKEHJEM@FOLKEHJEM.DK • WWW.FOLKEHJEM.DK
CVR-NR. 31599075 • REG-NR. 7910 • KONTONR. 1395428

RESTAURANT & KURSUSCENTER

Se mere på www.folkehjem.dk
Haderslevvej 7 • 6200 Aabenraa
Tel. 7462 2848 • Fax. 7462 1248
Folkehjem@folkehjem.dk

JARUPLUND HØJSKOLE DEN DANSKE HØJSKOLE SYD FOR GRÆNSEN

1 uges kurser 2009
22.07. - 28.07.09 Højskoledage i Sydslesvig
21.09. - 27.09.09 Kirkerne, musikken og kunsten
26.10. - 01.11.09 MUSAKO · Musik, sang og kor
26.10. - 01.11.09 Kogekunst i Friesland

2 ugers kurser 2009
20.08. - 02.09.09 Musikfestival og oplysningstid
29.09. - 11.10.09 Sort Sol og traner ved Rügen
20.12. - 02.01.10 Jul i Grænselandet

Rejsekurser 2009
17.07. - 30.07.09 Færøerne · Et Nordatlantisk eventyr
04.09. - 15.09.09 Toscana · Firenze med billedhuggeren
01.11. - 16.11.09 Egypten · Faraoernes land
27.11. - 11.12.09 Kronkolonien Vestindien

Mere info under www.jaruplund.de eller **0049 4630 - 969140**

ALLE SER DEN!

En annonce i Grænsen

bliver læst.

Kontakt

Anne Mette Holstein

amh@graenseforeningen.dk

tlf. 20 15 35 17

Protector

Hans Kongelige Højhed Prins Joachim.

Forretningsudvalg

Formand: Finn Slumstrup, København
1. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing M
2. næstformand: Jens Andresen, Branderup
Sigrid Andersen, Agerskov
Ejner Børsting, Bjæverskov
Chr. Staugaard Nielsen, Allingåbro
Lars Sander, Hørning

Hovedstyrelse

Kredsvalgte:
Sigrid Andersen, Agerskov
Otto Andreasen, Lystrup
Flemming Anker, Rønne
Lars Bjerre, Næstved
Minna Bøgebjerg, Gudme
Ejner Børsting, Bjæverskov
Carsten Dalgaard, Ikast

Svend Damgaard, Lunderskov
Anders K. Frederiksen, Frederiksbeg
Harald Thomsen, Brønderslev
Kirsten Haese, Aabybro
Erik Heissel, Haderslev
Gunvor Knudsen, Årsløv
Svend Kristiansen, Højer
Jørn Ulrik Larsen, Aabenraa
Rasmus Laursen, Tommerup
Gunner Lorenzen, Glostrup
Chr. Staugaard Nielsen, Allingåbro
Erling Nielsen, Fuglebjerg
Jytte Nielsen, Nørreballe
Poul Johs. Olsen, Kirke Eskilstrup
Elisabeth Poulsen, Thisted
Ivan Skjoldager, Sønderborg
Per Mølholm, Helsingør
Erling Thøgersen, Nr. Nebel
Niels Vendelbo, Silkeborg
Ole Wistrup, Skals

Tingvalgte:

Ole Stig Andersen, Frederiksberg
Sven Caspersen, Aalborg
Knud Enggaard, Skovlunde
Carl Holst, Aabenraa
Edmund Mogensén, Kruså
Lars Sander, Hørning
Lise von Seelen, Røde Kro

Feriebørnsarbejdet er en vigtig opgave for Grænseforeningen. Arbejdet varetages af **Sydslesvigske børns Ferierejser**.

Grænseforeningen er overbygning for 99 lokale grænseforeninger og 27 kredse.

Grænseforeningens

samarbejdspartnere i Sydslesvig
Sydslesvigsk Forening, (SSF), Norderstr. 76, D-24939 Flensburg.
Formand: Dieter Paul Küssner.
Generalsekretær: Jens A. Christiansen.

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Norderstr. 59, D-24939 Flensburg.
Formand: Gert Wien.
Overbibliotekar: Alice Feddersen.

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger, (SdU), Norderstr. 76, D-24939 Flensburg.
Formand: Inger Marie Christensen.
Forretningsfører: Horst Schneider.

Sydslesvigsk Vælgerforening, (SSW), Schiffbrücke 42, D-24939 Flensburg.
Formand: Flemming Meyer. Landssekretær: Martin Lorenzen.

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig, Schiffbrücke 42, D-24939 Flensburg.
Formand: Bo Hallberg.
Konsulent: Joachim Spitz.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig, Stuhls Allee 22, D-24904, Flensburg.
Formand: Per Gildberg.
Skoledirektør: Anders Molt Ipsen.

Dansk Kirke i Sydslesvig, Wrangelstr. 14, D-24937 Flensburg.
Provst: Viggo Jacobsen.
Forretningsfører: Jytte Nickelsen.

Dansk Sundhedstjeneste, Waldstr. 45, D-24939 Flensburg.
Formand: Hans Erik Hansen.
Kontorchef: Georg Hanke.

Flensborg Avis, Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg.
Formand: Volker Andersen.
Chefredaktør: Bjarne Lønberg.

UD & SE

Af Anne-Marie Donslund

Alle danskere sætter sig på et tidspunkt ind i et tog. Og når de gør det, oplever de noget, som er typisk dansk. Det er ikke DSB. Tog har man på alle kontinenter, også forsinkelser, selvmordere og afsporinger. Det er heller ikke det, at siddepladserne er underligt fordelt. Fx sidder nummer 8 ved siden af nummer 2 og overfor 3 og 1, hvilket jo er temmelig ulogisk. Måske er der et internationalt tog-siddeplads-råd, der har besluttet, at nummerplaceringen skal give togpassagererne noget at tale om, så der ikke er denne dybe tavshed i togets rumlen? Men det er altså ikke dér, jeg vil hen. Nej, det der er virkelig pæredansk, når man sætter sig ind i toget, er bladet Ud & Se. Det kommer én gang om måneden og står gratis i alle DSB-tog. Og det bliver revet væk. Vi er vilde med Ud & Se. Og det er ikke så mærkeligt, for ikke nok med, at det er begavet journalistik: Bladet har *ingen* konkurrenter på det danske bladmarked, hvor kvinder er henvist til ensporede dameblade, der trods forsøg på at handle om *noget* altid ender i make-up, tøj og madopskrifter; og hvor mænd i årevis har måttet nøjes med porno- og bilmagasiner, men har nu også fået mandeblade, der handler om stil, tøj og karriere. (Altså et "kvindeblad" med lidt mere gods i.)

Men hvor er folkesjælen? Hvor er de historier, jeg spejler mig i som et menneske født i Danmark?

Jeg går jo ikke og tænker over det til daglig, men i det øjeblik, jeg træder ind i et tog, griber jeg automatisk det nye Ud & Se.

Først tjekker jeg børnesiderne med historien om en dreng, der sætter sine bussemænd overalt, på vægge, stole, lærere, fodgængerfelter og hunde. Han bliver ikke bare smidt ud af skolen og hjemmet, men helt ud i universet, hvor han ender med at redde menneskeheden!

De andre 66 sider er for voksne, og de er ligeså pudsige og sjove. I denne måned er der en fotoreportage fra en bankohal i Brøndby, hvor journalisten i minimalistisk Helle Helle-agtig stil rapporterer fra et bankoliv i under-danmark, som mange lever i, men som kun få kender til. Og der er et interview med stjernekokken René Redzepi fra restaurant Noma. Med temperamentsfyldt makedonisk blod i Valbyårerne, var han en rod som knægt, men så blev han ved et tilfælde fanget af gastronomi, tænkte stort og fik Michelinstjerner for at udvikle og forfine det nordiske køkken.

Der er portræt af en osteforsker, som kan fortælle, at ost muligvis opstod ved at mennesket for

6000 år siden brugte kalves mavesække som opbevaring af mælk, for mavesækken indeholder det enzym, der skal til for at producere ost.

Og der er en farverig reportage fra Lille Indien i London i serien om verdensreligionerne. Der er en novelle om ritualer og en klumme om at være opvasker. Der er quiz og krydsord, og endelig er der brevkassen til DSB, hvor man kan spørge om alt muligt. Vi vil spørge om det med numrene! Hvorfor sidder jeg på nummer 8 ved siden af 2 og overfor 3 og 1? Hvorfor er 1, 2, 3 og 4 ikke i samme side

Eftertanken

Det et blad, der rammer enhver dansker i eksistensen. Det er et blad, der indfanger og viser os danskernes egen folkesjæl mellem bankohal og osteløbe, mellem bussemand og karma, mellem Holbæk og Kalundborg. Ud & Se er Danmark på skrift.

og 5, 6, 7 og 8 i modsatte side? Svaret er: I de første tog var der kun seks sæder i en kupe. 1 og 2 var vinduespladser og 5 og 6 var dørpladser og midti havde man så 3 og 4. Da, man lavede sæde 7 og 8, skød man dem ind overfor henholdsvis 4 og 3, sådan at man solgte de laveste numre først og sørgede derved for, at de midterste havde god benplads, hvis der ikke blev fyldt. Det system er fulgt med i de moderne tog, og man har det i det meste af Europa.

Ud & Se er et blad, der handler om at rejse, og dets motto er inspireret af H.C. Andersen: At rejse er at leve. Det er et blad, der handler om livet rundt omkring i rejseriget Danmark, det handler om, at livet er en rejse, hvor man flytter sig fra et sted til et andet, og det handler om, hvad der sker med os, når vi flytter os, og hvad der får os til det. Altså er det et blad, der rammer enhver dansker i eksistensen. Det er et blad, der indfanger og viser os danskernes egen folkesjæl mellem bankohal og osteløbe, mellem bussemand og karma, mellem Holbæk og Kalundborg. Ud & Se er Danmark på skrift.

Anne-Marie Donslund er forfatter og højskolelærer på Vallekilde Højskole.